

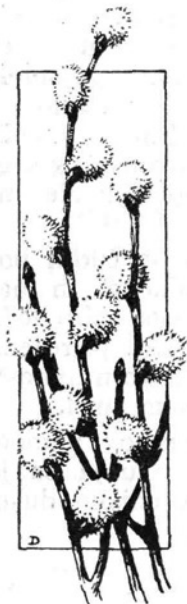

Ivan Pregelj.

Zvodnik.

(Povest od včeraj in danes.)

3. Malinarski iz Peplá.

BESEDA »malinarski« ima v krajih od Rihemberka mimo Tabora, Prvačne do pod Vrtojbo svoj poseben pomen. Malinski ljudje slove kot mogotci, mlini niso nobene »suhote«, kakor imenujejo drugi ljudje svoje domove, mlini so oblastniški dvori ob vodi, ki zastonj melje in bogati lastnika. Ošabnost starih vipavskih in še drugih slovenskih mlinarjev je prešla kot narodna vera celo v sporočilo, v pesem starih časov, ko so berači bajali o bahaški mlinarici, o mlinarju, kako je bridko umiral in kar je še temu sorodnega.

Takih staršev sin je bil Štefan Furlan. Posestvo so imeli v soteski, ki jo je ljudstvo nazvalo za Pepló. Štefanova mati je bila najmlajša med tremi sestrami. Od zorne mladosti se ji je godilo dobro. Sestri sta ji zgodaj umrli. Ostala je edinica očetu in materi, ki sta jo nekaj časa šolala. Tedaj pa je prišel z novim svetom tudi za malinske ljudi slabši čas. Uvoz žita iz tujih krajev, po ceni moka iz prodajalen, prašičja piča, otrobi, koruza in kaša na debelo in drobno na prodaj, vse to je ubijalo staro čast in moč domačih koles in kamenov. Občutili so to tudi mlinarski v Peplu, dasi jim ni bilo

sile. Štefanova mati je bila še premožna, ko ji je ostalo premoženje po mrtvih starših, s katerimi je izumrlo njih rodbinsko ime. Zadnja Turlejeva je vzela gosposkega Furlana iz Prvačine. Dekletu je bil ženin všeč, domačini, ki ga niso gledali z zaljubljenimi očmi, so sodili bolj hladno o njem. Niso ga marali. Kot Prvačkovca so ga nazvali sramotilno za »Škalabonarja«. In ime se je polagoma prijelo hiše. Ko se je rodil mladi materi sin Štefan, jo je to ime še bolelo. Pozneje se je nekam privadila ali se pa vsaj odela v nekake vrste brezbržno ravnodušnost. Ta njen mir je povzročil, da je začelo počasi zbadljivo ime zopet ugašati. Živelo je še, a slovelo zopet le bolj kot psovka za Prvačkovce sploh. Ti pa niso boleli ne Furlana ne njegove žene, najmanj sina Štefana, ki sta ga mati in oče božala in nežila, razvajala do bridke polne mere, dokler ni odšel v šole. Štefan je bil v šolah darovit, a površen in lahkomiseln. Mnogo jeze in žalosti sta prestala starša, preden je končal osmo šolo. Ko pa je bil prestal zrelostni izpit, sta mu oče in mati vse odpustila. Bil je zopet vsa njiju sreča, njiju ponos, edini tako visoko šolani fant od Šempetra do Rihemberga in onostran od Malovš do Ajdovščine. To čudno naključje ni malo vplivalo na mladega učenjaka. Rastla mu je samozavest, razvijala se v nekako žalečo objestnost in mu škodila v ljudeh, ne da bi se bil

tega pri svoji površni vzgoji mogel zavedeti. Ker pa je bil že od mladih let razvajan, tudi ni imel lastnosti, ki jih pričakujemo pri človeku, izbranem za višje, duševne poklice. Samopaš, lahkomišeln, dijaško rahlo pokvarjen iz knjig in družbe je odhajal na visoko šolo na Dunaj. Neredno in divje velikomestno življenje je bila nova nevarnost zanj. Štefan je utonil v njem, dovolj razumen, da je spoznal takega osredja nevarnosti za teló, níkar pa škode, ki grozi mladi, solncu in vzorom namenjeni duši. Kar je bilo plemenitega še v njem, je bila nekaka navada iz mladostne pobožnosti, pa še eno: tisti splošni narodni zanos naše mladine, močna in čuvstvena vera v slovenstvo in veliki slovanski svet. Tako pač ni odmril svoji zemlji in svojim ljudem, a odmiral je svetemu staremu slovenskemu duhu, vipavski verni preprostosti. Zato pač že ni več umel ceniti doktorja Mahničja, ki ga sploh bral ni, dasi ga je imel v besedi kot »Štanjelca s trdim kraškim čelom«. Do resničnih solz pa bi se bil mogel raznežiti ob zaljubljeni domači pesmi, ob pesmi iz Ljubljanskega Zvona, ob novi slovenski knjigi »O te ženske,« ob diletantsko zaigrani čitalniški igri, ob Vilharjevem Mornarju ali njega tegobnem »Kam«.

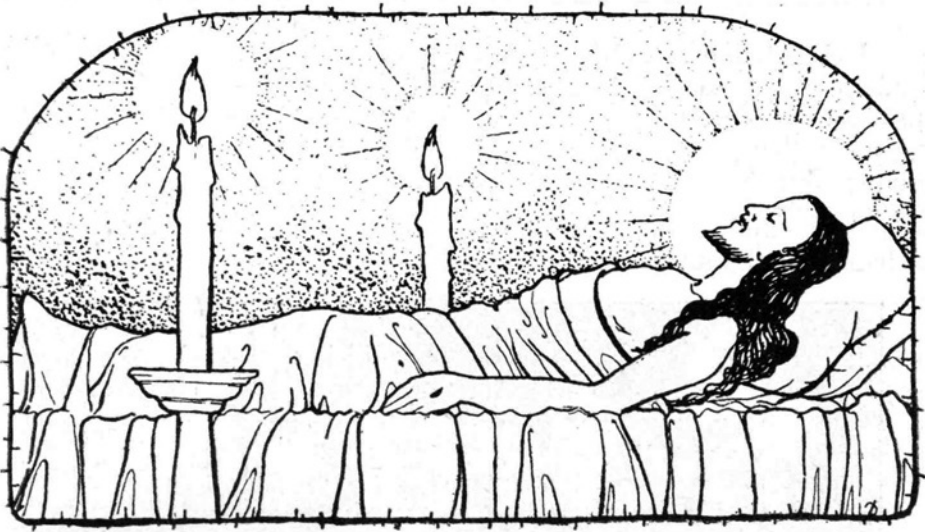
Gospod Nace Kralj je bil, ki je prvi spoznal Štefanov čudni položaj. Iskal je z odkritosrčnim sočutjem do svojega mladega in nadarjenega rojaka potov in načinov, kako bi otel mladega zabredeža pogubnim valovom življenja, kako bi v njem zbudil znova prirojene dobre duhove, kako bi znova oživil v njem zdravo slovensko nravnost, ki doslej skoraj ne v enem naših izgublencev še ni povsem umrla.

Štefan je bil dovolj ostrovid, da je spoznal duhovnikov namen. Ugajalo je njegovemu samoljubju. Prav iz istega samoljubja pa je sam pri sebi, potuhnivši se vljudno, zatajil blago svečeniško dušo, odvrigel roko, ki se mu je ponujala.

»Far, kakor vsi drugi! Piši me v ...«

*

Iz mladih let mu je sicer ostalo kot nekaka sladka dediščina. Še se je ogreval, ko je prihajal za božične ali velikonočne praznike domov, v sladki praznični svečanosti ljudske, domače pobožnosti. Še ga je prevzemal čarobni vonj velikega petka, velikonočne procesije ali pa človečansko tajni opoj svetega večera. Kot fant s fanti je hodil v nedeljo k maši. Pa že je bilo to pohajanje k maši le nekako fantovstvo. Nedolžna zanesenost ob svetem je bila ugasnila. Živela je le še nekaka idilična, domačnostna poltnost. Mladi, v velikem svetu živi večji dijak je ob takih dneh in prilikah živel le še domačo, preprosto, zunanje kaj nedolžno »zaljubljenost«. Iz takega občutja je poslušal tisto sedmo po binkošti pridigo, iz takega nastroja se je šalil pred cerkvijo in se nato prav neprisiljeno zanosno zaletel za Valičevo Rožo. Ves srečen je odhajal od nje proti domu. Vso pot je iskal knjige v mislih, katero bi ji prinesel kot prvo. »Meškove Slike?« se je vpraševal. »Presveto, premehko!« je sodil. »Govekarjeve O te ženske?« je tehtal. »Govekarjeve O te ženske,« je zaključil . . .

POMENKI.

Veliki teden.

NI ga tedna v cerkvenem letu, ki bi bil pomenljivejši in svetejši kot je veliki teden. Kako nestrpno smo že v svoji mladosti čakali onih resnobnih dni, ko je cerkev dobila drugačno lice. Visoka okna so bila črno zagrnjena in križi skriti; ob stranskem oltarju so postavili božji grob z nešteti lučmi in stražo pred njim; orgle so umolknile, zvonovi so odromali »v Rim« in v zvoniku so se oglasile ropotajoče raglje. Že vsa ta zunanost stisne srce in v tihi bridkosti pohitijo turobne misli nazaj v tisti največji zgodovinski teden, ko je Kalvarija trepetala in se solnce skrilo od žalosti nad umirajočim Stvarnikom. Vse dogodke iz trpljenja Gospodovega — od onega dne, ko se je poslovil iz Betanije, pa do onega dne, ko je bil pokopan v grob — nam v dramski obliki predočuje velik teden. Pa zakaj veliki? Ne zato, kako bi imel več dni nego drugi, ali bi njegovi dnevi šteli več ur, marveč zaradi veličine skrivnosti in smrti našega Odrešenika. Popolnoma bo doživel veliki teden in doumel njegove nenavadne obrede le oni, ki pozna iz sv. pisma zadnje dneve Gospodovega življenja in razume pomen svetih obredov. Ne samo to! Samo znanje in razum ne bosta zadostovala — treba je še žive vere in sočustvujočega srca. Kdor ima vse to, bo s solzami v očeh prisostvoval najbolj pretresljivi žaloigri, kakršne svet še ni videl in je ne bo več.

Cvetna nedelja.

Glej, prišla oljčna je nedelja
in polne srečnega veselja
vrvijo trume v božji hram.
Odrasle zreš in otročiče,
nesoče oljkove snopiče,
če ne, mladike oljčne vsaj.
Svetišče zdi se oljkov gaj.

Veliki teden se začne s cvetno nedeljo, ki ji pravimo tudi oljna nedelja. Spominja nas onega dogodka, ko je Gospod jezdil iz vasice Betfage pri Oljski gori v slovesnem sprevedu v Jeruzalem. Množice, ki so zvedele, da se bliža Davidovemu mestu veliki čudodelnik, ki je malo preje obudil Lazarja v Betaniji, hitijo Kristusu naproti. Ker je bilo takrat v Jeruzalemu radi bližnjega velikonočnega praznika vse polno Judov, se je nabrala ob poti nešteta množica. Ljudje so vsled radosti lomili veje s palmovih dreves in od veselja vzdikali.

Pred Gospoda so pogrinjali svoja oblačila, stlali mu cvetje na pot in ga navdušeno pozdravljali: Hozana, hozana! Hvaljen bodi, ki prihaja v imenu Gospodovem! Z vriskajočim klicanjem so sprejeli Judje Krista v sveto mesto. Čez nekaj dni pa so ista usta rjovelala pred Pilatovim dvorcem: Križaj ga! Proč z njim!

Na ta slovesni spreved nas spominjajo tudi obredi na cvetno nedeljo. Pred mašo blagoslovi duhovnik palme, oljke ali butarice iz leskovih šibic in vrbja, okrašenih z bršljanom. Lepo nam opisuje ta prizor pesnik Gregorčič:

Pristopi starček sivolas
in blagoslov nebeški kliče
njegov srčnomoleči glas
na oljčne veje in snopiče:
o, naj te oljke, kjer bi bile
bi blagoslov in mir delile!

Spominjam se iz mladih let, da je na cvetno soboto šel gospodar v vinograd, kjer so rastle ob bregu oljke. Prekrižal se je in vzel krivec ter narezal toliko vej, kolikor je bilo družinskih članov. Kako ponosno smo nesli te oljčne vejice v cerkev! Manjši manjše, odrasli večje. Gorje, če je kdo blagoslovljeno oljko polomil! Skrbno so jih

spravili mati, da bi bile pri rokah, če bo razsajala huda ura ali prišla smrt v hišo. Iz teh oljčnih vej, ki jih cerkovnik sežge, nastane pepel. s katerim se pepelijo verniki na pepelnično sredo.

Po blagoslovu začne procesija. Duhovnik zapoje: Pojdimo v miru in pevci odgovore: V imenu Kristusovem. Amen. Procesija se začne pomikati. Odsprejaj gre križ. Za njim verniki, pevci in duhovnik z blagoslovljenimi vejicami v rokah. Ko se procesija vrača v cerkev, zapro velika vrata. Duhovnik in pevci v cerkvi in zunaj cerkve si odgovarjajo slavospeve na čast kralju izraelskemu, ki je prišel rešit svet. Po odpetih pesmih potrka duhovnik trikrat s križem na vrata in vrata se odpro. Ta obred nam kaže veliko resnico, da je Kristus šel v nebeško svetišče le po zmagi na križu in da se bodo tudi nam odprla nebeška vrata le, če se bomo obilno udeleževali zasluženja, ki nam ga je Gospod pridobil s svojo smrtjo na križu.

Ko se procesija vrne v cerkev, se začne sveta maša v vijolični barvi. Veseli spevi utihnejo, na koru se oglase žalostne postne pesmi in mesto evangelija se bere pri maši zgodba bridkega trpljenja Kristusovega ali pasijon. Istotako čita duhovnik pasijon tudi na veliki torek, v sredo in v petek. Cerkev hoče naj bi bil ves veliki teden ne prestanto posvečen spominu na trpečega Odrešenika. V večjih cerkvah, kjer imajo izurjene pevce, se pasijon tudi poje. Dramatično nastopajo trije pevci: eden, ki pripoveduje v resnem glasu dejanje zgodbe, duhovnik, ki poje v pretresljivih nizkih melodijah svete besede Kristusove in tretji — navadno ves zbor, ki zastopa vse tiste, ki so se zarotili zoper Gospoda. Pri besedah: Nagnil je glavo in izdihnil — nastane v cerkvi skrivnosten molk. Duhovnik in verniki pokleknejo in kleče premišlujejo nekaj časa smrt Kristusovo. Isti pretresljivi prizor se ponovi na veliki torek in veliko sredo. Med tem pa postavljajo v cerkvi božji grob. Vedno bolj se bližamo največjim dnevom, ki nam predočujejo najglobokejšo skrivnost Kristusovega trpljenja in Njegovo brezkončno ljubezen.

Jutrajnice.

Že na veliko sredo popoldne se začno jutrajnice za veliki četrtek. Navadno so prvi kristjani molili te molitve na veliki četrtek zelo zgodaj, zdaj pa se opravljajo popoldne prejšnjega dne. Jutrajnice se molijo zadnje tri dni velikega tedna. Sestavljene so iz psalmov, beril in žalostnih pesmi preroka Jeremija, ki se zaključujejo s pretresljivim opominom: Jeruzalem, Jeruzalem, izpreobrni se k Gospodu, svojemu Bogu. Med molitvami se ugasne za vsakim izpetim psalmom po ena izmed 14 rdečih sveč, ki so pritrjene na trioglatem svečniku. Končno ostane samo še ena bela. Ugasle rdeče sveče pomenijo apostole in prijatelje Jezusove, ki so Gospoda v njegovem trpljenju drug za drugim zapustili. Bela sveča na vrhu pa pomeni Kristusa. To svečo sname ob koncu molitev cerkveni služabnik s triogelnika in jo prižgano nesé za oltar ter jo tam skrrije. Nato se zopet vrne in natakne svečo na svečnik. To pomeni smrt in vstajenje Gospodovo.

Ko so molitve končane, poklekne duhovnik pred oltar in poje žalostni spev skesanega Davida: Miserere, Usmili se! Ko je ta molitev odpeta, nastane v cerkvi na dano znamenje ropot z ragljami in ropotavkami, kar nas spominja na grozne trenutke ob Jezusovi smrti, ko se je zemlja tresla in so skale pokale. Isti obredi se ponavljajo pri jutrajnicah vse tri dni.

Božji grob.

Med velikim tednom se mora v cerkvah določiti posebni stranski oltar, na katerem se od velikega četrtega do velikega petka hrani presveto Telo. Ta oltar navadno spremene v božji grob. Okrase ga s slikami, ki predstavljajo Jezusa na Oljski gori, žalostno Mater božjo, sv. Janeza, Marijo Magdaleno in vojaško stražo. V ozadju se sveti mesto Jeruzalem in ob njem Kalvarija s tremi križi. V božji grob preneso sv. hostijo na veliki četrtek in jo hranijo do vel. petka. Na ta dan pa položijo sv. Rešnje Telo v monštranco, ki jo zakrijejo z belim pajčolanom in jo prenesejo v slovesni procesiji v božji grob, kjer je Kristus izpostavljen javnemu češčenju. Verniki se zbirajo pred božjim grobom, na katerem duhti cvetje in gori nešteto luči, da počastijo Boga, ki je daroval za svet svojo sveto kri. V naši deželi imamo precej prekrasno slikanih božjih grobov. Eden najlepših božjih grobov je v Kanalu. Kako svečane in prisrčne so večerne ure ob božjem grobu! Nebroj vernikov kleči in moli dobrotnega Boga. Vmes se oglašajo pretresljive postne pesmi. Komu je neznana v srce segajoča žalostna pesem o Oljski gori? Človeku privre solza v oko, ko sliši, kako opevajo pred božjim grobom pesem o poti Kristusovi na Oljsko goro.

Večerja zadnja je minula,
od svete mize vstanejo.
Zahvalna pesem tudi je umolknila —
vse tiho je in žalostno.
Na nebu blede luna sije,
na Oljsko goro pot se vije...

Veliki četrtek.

Obredi velikega četrtega nas spominjajo največje ljubezni božje. Ta dan je Gospod postavil najsvetejši zakrament, da bi ostal pri nas pod podobama kruha in vina ter se nam dajal uživati. Sicer obhaja Cerkev še posebej praznik sv. Rešnjega Telesa v pobinkoštini dobi, ko odmeva v molitvah in cvetoči naravi spev veselja, vendar praznuje ta veliki pomembni dan tudi na veliki četrtek, čeprav je pogreznjena v globoko žalost. Zato je maša na veliki četrtek veselo s slovesna. Duhovnik pristopi v beli mašni obleki pred oltar in v znamenje veselja zapoje spev: Gloria in excelsis! Slava Bogu na višavah! Na to zadone mogočno orgle, zazvonijo zvončki in zvonovi ter raznašajo po svetišču in po vasi radostno vest, da je Kristus zapustil samega sebe sirotnim v tolažbo in veselje.

Hipoma pa utihnejo orgle, zvončki in zvonovi v zvoniku ter molče tja do velike sobote. S tem hoče Cerkev zopet poklicati vernikom v spomin bridko žalost, ko jim predstavlja trenutke slovesa pri zadnji večerji, pretresljivi prizor na Oljski gori in žalosten sprevod, ki ga pelje izdajalec Juda, da izda Gospoda sovražnikom...

Na veliki četrtek je v vsaki cerkvi le ena sama sv. maša, ki jo

mašuje le škof in župniki. Drugi duhovniki, ki niso samostojni dušni pastirji, ta dan ne mašujejo. Pač pa pristopajo verniki trumoma k božji mizi, da prejmejo velikonočno sveto jed. Krščanske družine gredo ta dan skupno k svetemu obhajilu. Kako ganljivi so prizori, ko se bližajo Gospodu očetje, matere, vmes pa sinovi, hčere, otroci, posli! Cela fara se ta dan pokloni svojemu Bogu. Pri sv. maši na veliki četrtek blagoslovi mašnik dve sveti hostiji. Z eno se obhaja, drugo pa spravi v kelih in jo lepo zakrije ter po maši slovesno prenese v božji grob. Tu počiva sveto Telo božje do velikega petka, ko ga zopet prenese v procesiji k oltarju, kjer ga duhovnik zaužije.

Ko konča maša, se po celi cerkvi oropajo oltarji vse lepote: celo svečnike, tablice z molitvami in prte pobero ž njih, da so popolnoma razdrti. Lep pomen ima ta obred. Oltar je Kristus. Kakor oropajo na veliki četrtek oltarje, tako je bil Kristus oropan v svojem trpljenju vsega: svoje prostosti, zdravja, življenja in oblačila.

V stolni cerkvi posveti škof na veliki četrtek sveta olja, ki se rabijo pri krstu, birmi, mašniškem posvečenju in pri poslednjem maziljenju. Obred je zelo slovesen. Okrog škofa je zbranih 12 mašnikov, 7 diakonov in 7 subdiakonov. Slednji prinašajo v pozlačenih posodah sveta olja, nad katerimi moli škof in duhovščina globoko sklonjeni. V škofijo pridejo odposlanci z dekanij, ki kleče prejmejo sveta olja in jih raznesejo širom dežele. Včasih so nosili posode s svetimi olji peš in so med potjo molili rožni venec. — Zadnje sveto opravilo na veliki četrtek je umivanje nog. Škofje in redovni poglavarji umivajo po Jezusovem zgledu noge dvanajsterim ubožcem, navadno zelo starim. Včasih so to delali tudi katoliški vladarji. Obred se vrši takole: Duhovnik poje oni odlomek iz sv. evangelija, ki pripoveduje, kako je Gospod umival učencem noge. Nato odloži škof vijolični plašč, se prepaše z belim prtom, poklekne pred vsakega ubožca, mu vlije vodo na desno nogo, jo umije, obriše in poljubi. Gospod je sam dal zgled apostolom ter jim naročil: Ako sem jaz, Gospod in Učenik, vam noge umil, ste tudi vi dolžni, drug drugemu noge umivati. Ta obred nas uči velike ponižnosti, ki jo je pokazal Odrešenik pred svojo smrtjo. Uči pa tudi vernike, naj si umijejo v spovedi svoje duše, da bodo s čistimi srci jedli sveto velikonočno jed.

Popoldne se molijo v cerkvi jutrajnice podobno kot na velikonočno sredo. Zvečer pa zagore pred božjim grobom luči. Ljudje prihajajo trumoma v cerkev molit Gospoda v božjem grobu.

Pred božji grob pokleknil sem kristjan:
medló, glej, lučke se leskečejo;
uboge duše, ki trepečejo,
ker Kristus je sovražnikom izdan.

(Župančič.)

Ta večer je posebno posvečen premišljevanju Kristusovega trpljenja na Oljski gori. Kako lepo nam opisuje Gospoda pod oljkami pisatelj Finžgar: »V tem hipu, ko sem zaklopil oči in pokrili lice z rokami, sem zagledal v mesečini Zveličarja, kako je klečal skrušen na tleh, na gori — na golem kamenu . . . Nad njim so strmele oljične veje v nebo, neme, tihe in so se čudile. Zveličar je truden dvignil glavo, razprostrl roke — in se ozrl v nebo. Njegove oči so vrele v solzah, na skali, koder je slonela prej njegova glava, je mesec preplašen uzrl

krvave lise — in je zbežal z grozo za oblak. — Vztrepetal sem. Ustnice trpečega Zveličarja so se zganile, iz prs, z bridkostjo napolnjenih, je zadonela kipeča prošnja v nebo: »Oče, ako je mogoče, naj gre ta kelih trpljenja od mene . . .«

Še bolj sem zadržtel. Rok nisem mogel ganiti od obraza. Zakričal bi bil. Pa ni bilo glasu. Samo duša, samo srce je jecljalo: »O Kristus, o Zveličar! O Bog — in človek!« Sramota in kes sta mi prinesla iz srca. Moja duša je jokala s Stvarnikom . . .«

(Finžgar, *Ecce homo.*)

Veliki petek.

Dan največje smrti, kar sta jih videla nebo in zemlja, obhajamo na veliki petek. Cerkev je v temo zagnjena, oltarji stoje prazni, tabernakelj odprt — vsepovsod so pregrnjeni črni prti. Veliki petek je mrtvaška obletnica bridke smrti Odrešenikove. Ta dan ni na svetu svete maše. Opusti se nekrvava daritev na oltarju zato, da nam je krvava daritev na Golgati tembolj pred očmi.

Duhovniki stopijo pred oltar v črnih oblačilih — znamenje najgloblje žalosti. Na oltarne stopnice se vržejo na obraz in tiho premišljujejo veliko skrivnost Kristusove smrti. Ko vstanejo, začno moliti prerokbe, ki se nanašajo na Gospodovo trpljenje. Posebno pomenljiv je dogodek, ki ga sporoča Mojzes. Slika nam Odrešenika v podobi izraelskega velikonočnega Jagnjeta, ki je moralo biti zaklano ob odhodu iz sužnosti v vsaki hiši. To velikonočno Jagnje je Kristus, s čigar krvjo smo odrešeni. Takoj za prerokbami se začne pasijon, ki ga je spisal sv. Janez, ljubljenec Gospodov, ki je gledal smrt Kristusovo na lastne oči. Pred našimi očmi se vrste grozni dogodki: Kristus ujet, izdan, zasramovan, obsojen, bičan, kronan, slečen, na križ razpet, preboden, umorjen . . .

Za vse je umrl Zveličar, zato cerkev molji po pasijonu za vse: za papeža, škofo, duhovnike, vernike, katehumene, krivoverce, brezverce, za pogane in celo za Jude, ki so Gospoda križali. Po molitvah za vse ljudi sledi najpomembnejše in najganjlivejše sveto opravilo velikega petka: odkritje in počestjenje svetega križa. — Mašnik vzame zagnjeno sveto razpelo v roke in ga razkrije pred verniki: najprej glavo, potem desno stran, nato ves križ. Trikrat zapoje z vedno višjim glasom: Glejte les križa, na katerem je viselo zveličanje sveta. Pevci odgovarjajo: Pridite, molimo! Nato nese duhovnik križ izpred velikega oltarja in ga položi na pripravnem kraju na tla. Zdaj sezuje čevlje in gre počastiti sveto razpelo. Med potjo trikrat poklekne in molji. Ko pride do križa, poljubi rane Gospodove. Za duhovnikom počasti križ na podoben način verno ljudstvo. Ves dan gori ob križu luč in verniki kleče zamišljeno pred Stvarnikom, poljubljaajoč mu svete rane.

— Med celim obredom pojo pevci na koru žalostne pesmi, ki jim pravimo »očitanja«. V njih našteva Gospod judovskemu ljudstvu vse velike dobrote, ki mu jih je delil; a ljudstvo njegovo ga je v kljub temu zavrglo in pribilo na križ.

Moje ljudstvo! Kaj sem ti storil, ali v čem sem te užalil?
Odgovori mi!

Ker sem te rešil iz egiptovske zemlje in sužnosti, si pripravilo
Odrešeniku križ.

Ker sem te vodil 40 let in te živil z mâno v puščavi, si stesalo
Odrešeniku križ.

Kaj sem ti moral več storiti in ti nisem storil? Ti si pa prebodlo
Odrešeniku srce!

Cerkev pa prosi usmiljenja v imenu ljudstva trpečega Odrešenika v latinskem in grškem jeziku, ko odgovarja proseče na vsako očitanje: Sveti Bog, močni Bog, neumrljivi Bog — usmili se nas!

Ko so končane te pretresljive molitve, prenesejo slovesno iz božjega groba sveto Telo k velikemu oltarju. Maše, kot je že bilo omenjeno, ta dan ni. Pač pa se vrši obred podoben sv. maši. Imenuje se maša darov, ki so bili že preje posvečeni. Duhovnik povzdigne že prejšnji dan posvečeno sv. hostijo in jo v svetem obhajilu zaužije. S tem je končan dopoldanski obred velikega petka.

Popoldne zopet molijo duhovniki jutranjice v čast veliki soboti. Navada je, da stopi po končanih jutranjicah duhovnik na prižnico in izroči vernikom zadnjo Gospodovo voljo — njegov sveti testament.

Zvečer pa se zopet zbero ljudje okrog božjega groba. Danes hite njih misli na Golgato, kjer je umiral v strašnih mukah naš Gospod.

V bolesti grozni je viseč na križu
umiral človek — Bog.
Molče mu zrla je v trpeče lice
priroda naokrog.

Samó še hip... »Moj Oče, v Tvoje roke
izročam dušo jaz!
Izrekel je in smrt je Rešeniku
zasenčila obraz.

Ihteče je zaplakala priroda:
z gorami hribec vsak
in vsaka živa stvar in z luno solnce,
z vodâmi zemlja, zrak.

Tožile so ob Križu ptice pevke,
da ni Gospoda več,
po vznožju gore vila se drevesa,
nad čudom tem strmeč...

(Dr. M. Opeka.)

In človek? Le človek, za katerega je Gospod umiral, se ne zmeni za njegovo smrt. Vsa narava je jokala ob smrti Gospodovi, ljudstvo njegovo pa ga je klelo in smešilo.

Prižgal si plamen mu resnice čiste,
a narod te je sramotil in smešil —
»Hvalimo te, častimo te, o Kriste,
ki si s trpljenjem svojim svet odrešil!«

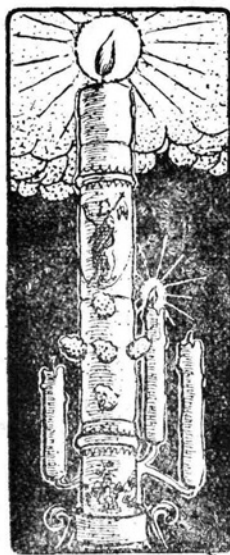
Odpuščam vam, ki mi prelili kri ste!
Le jaz vas bom v bridki uri tešil!
»Hvalimo te, častimo te, o Kriste,
ki si z ljubeznijo ves svet odrešil!«

Kaj nad dobroto neba obupavaš?
Kaj po teminah in po blatu tavaš?
Glej, tudi zate kri odtod je tekla.

Ponižan ves, ves bled je stal pred mano
in kazal je na prsih črno rano...
O srce grešno, trše si od jekla!

(Župančič.)

Velika sobota.

Na ta dan molimo v grobu ležečega Sinu božjega. Zato v prvih krščanskih časih na veliko soboto ni bilo svete maše. Začela se je služba božja šele v soboto zvečer in je trajala vso noč. Na ta večer so katehumeni sprejeli krst. Proti jutru se je pa že oglašil veseli velikonočni spev. Vse te obrede, ki so se nekdaj vršili na veliko soboto zvečer in ponoči, je cerkev prenesla že na soboto dopoldne. Zato nam že dopoldanski obredi velike sobote začno oznanjati sveto veselje vstajenja.

Že zgodaj zjutraj se pred cerkvenimi vrati blagoslovi ogenj. Iz kamna-kremenca ukrešejo iskro in z njo zanetijo kres. Ta obred nam lepo predočuje Kristusa, ki je z lastno močjo prišel ves svetel iz kamnitega groba. S tem blagoslovljenim novim ognjem prižgo sveče in svetiljke v cerkvi, ki že od velikega četrta niso gorele. Verniki čakajo pred cerkvijo, da raznesejo po hišah velikonočni ogenj. Dekler gospodinje ne dobe blagoslovljene žerjavice, ne kurijo ognja v hiši. S kakšnim veseljem smo ča-

kali, da so prinesli domov žareče oglje ali luč in zažgali ogenj na ognjišču. Sedaj šele so začele matere kuriti peč za velikonočno pecivo.

Po blagoslovu ognja gre duhovnik v cerkev. Eden izmed duhovnikov ali strežnikov nosi na dolgi palici nekak triogelnik s tremi svečami. Ko vstopijo v cerkev, prižge mašnik prvo svečo, na sredi cerkve drugo in pred oltarjem tretjo. Pri tem zapoje vsakikrat z višjim glasom: Lumen Christi t. j. luč Kristusova! Pevci odgovarjajo: Deo gratias, hvala Bogu! Triogelnik pomeni sveto Trojico, ki jo je celemu svetu razodela Luč — Kristus. Ko pride duhovnik k oltarju, začne blagoslavljati velikonočno svečo. Med tem poje prekrasni spev »Exultet« — Veseli se! V tem spevu želi duhovnik vsem svetega velikonočnega blagoslova in veselja. Med to prelepo hvalnico prižge mašnik velikonočno svečo in zabode vanjo pet zrn iz kadila. Sveča pomeni sveto Telo božje, ki je nosilo pet povečanih ran. Ta sveča gori v cerkvi med božjo službo do vnebohoda, ko je Gospod zapustil zemljo in se vrnil v nebesa.

Takoj po teh obredih blagoslovi mašnik krstno vodo. Dotakne se jo z dlanjo, dihne vanjo in jo razdeli na vse štiri strani sveta. S tem hoče označiti, da je milost sv. Duha namenjena celemu svetu. Od krstnega kamna se vrača duhovnik pojoč litanije vseh svetnikov. Nato se začne slovesna sveta maša. Pri Gloriji zopet zadone orgle, zazvonijo zvončki in zvonovi ter naznanjajo vsem, da se je približal veseli trenutek Gospodovega vstajenja. Izpred oltarja zadoni veličastni velikonočni pozdrav: Aleluja! Z vedno višjim glasom naznanja duhovnik, da je prišla od groba vesela vest: Kristus je vstal! Vendar so popoldanske molitve še vedno namenjene Kristusu, v grobu ležečem.

Doma se pa medtem vrše priprave za sveti velikonočni praznik. Gospodinje pečejo velikonočni kruh, dekletke in hčere snažijo hišo, obleke, tnalno, moški pripravljajo drva za praznik, otroci pa zvedavo tekajo okrog peči ter čakajo kolačev in pirhov. *Vstajenje je blizu!*

In Njegov pot je bil kot krvave kaplje . . .

Magajna Bogomir.

Študent Vajda, Valči in vila.

MINILA sta dva meseca. Jama pri oknu se je napolnila do polovice s snegom, ki je tiščal v šipe. Ves dan je morala goreti luč, če sta hotela študirati. Mraz je bil silen. Ne peči, ne kuriva nista imela. Navadila sta se ga tako, kakor se ga navadi človek, ki je dolgo v njem. V odejah sta si prevrtala luknjo, utaknila glavo skozi in tako sta imela vsak še en plašč. Kljub temu je Vajda začutil včasih trgajoče bolečine po telesu, zlasti v noči in niso prenehale, čeprav je odmaknil posteljo od vlažnega zidu. On, Primorec, vajen solnca, je izgubljal v mračnih zimskih ljubljanskih dneh vso veselost, ki se je povrnila samo takrat, ko se je izprehajal med belimi kristali zimskega Rožnika.

»Gantar, meni se zdi, da bom zbolel. Zdi se mi, kot da bi mi že lezen obroč pritiskal na čelo.«

»Nikar ne stori tega. Trdo bo šlo potem.«

»Do mraza mi ni, toda vlage se ne morem navaditi. V naši dolini je zelo suho ozračje.«

»Misliš oditi domov?«

»Ne,« je odgovoril in se zamislil v učbenik.

»Ali je Majda prišla morda kedaj, ko nisem bil jaz doma?«

»Ni prišla. Zakaj si vprašal?«

»Kar tako. Veš, one spise ima.«

Zopet se je zamislil v knjigo. Gantar ga je opazoval skrivaj.

»Valči ima pljučnico,« je rekel naenkrat.

Vajda ga je pogledal: »Kaj si rekel?«

»Valči ima pljučnico. Telesce ji je že od rojstva slabotno in njena bledica govori, da nima dobre krvi, razumeš?«

»So jo odpeljali v bolnico?«

»Čemu pač? Mislim, da tudi tam ne bi prenesla. Sicer pa je ne pusti mati od sebe.«

»Čaja ni več, kaj, Gantar!«

»Je, samo sladkorja ni!«

»Skuhaj mi brez sladkorja! Slabega se čutim.«

Nažgala sta gorilnik in ugasnila luč tačas. Plamen se je tresel v vlažnem zraku. Po stenah so skakale sence. Lobanja, ki jo je imel preje Gantar v rokah in študiral, je odseval blede. Med delom sta molčala.

Potrkalo je na okno. Nad jamo je stala žena in gledala v sobo.

»Stanuje tu gospod Vajda?«

»Jaz sem,« je zaklical. »Kdo ste. Kaj želite?«

»Valčina mati sem. Otrok umira in kliče vaše ime. Pridite, za božjo voljo! V njegovo pomirjenje pridite!« je govorila z raztrganim glasom. Sključeno je tekla po snegu, on za njo. Prijetna je bila sobica, čeprav pod zemljo. Na oknu so cvetele skrbno negovane rože. Za njimi je bilo videti skozi bele, doma spletene zavese, ledene, v mrazu vzcetele rože na steklu. Valči se je ozrla izmed odej v njega. Razmršeni kodri so se ji oprijeli bledega, potnega čela. Oči, ki so bile na shujšanem obrazku videti še večje kot prej, so zrle vročično vanj. Krčevito so se mali prstki oprijeli roke, ki jo je položil na čelo.

»Imaš gosli? Katehet, ki me je obhajal poprej, je rekel, da boš še igral na gosli pri meni. Pa ribico tudi, je rekel, bom igrala pri tebi. Vsak trenutek lahko umrjem, je rekel zdravnik prej tiho mami. Slišala sem.« Gledala ga je vprašaje. Skušal se je nasmejati in zatrl solze.

»Pa da, saj res spomnila sem se. Ti si prodal gosli. Bogec bo ti kupil druge,« je rekel poprej katehet. Igral mi boš valček, lep, lep zelo.«

»Bom,« je rekel Vajda, se sklonil urno, jo poljubil na čelo in odšel hitro na prosto. Sneg je rahlo naletaval.

Misli so mu postajale zmedene. Žvižgal je polglasno veselo melodijo iz »Prodane neveste« in ni vedel, kaj žvižga. Spomnil se je, da je nedelja, da še ni bil pri maši in je hotel stopiti v cerkev. Zagledal je pred seboj dekletce v belem kožuščku in krenil za njim. Dekletce ga je pogledovalo plašno. »Vsak trenutek lahko umrje,« je rekel glasno tik nje in ni vedel ali misli njo ali Valči. Dekletce se je zasmejalo in zbežalo krog ogla. Iz cerkve je zavil v park. Skozi misel mu je rožmala procesija slik. Delal jim je takt s korakom nevede sam, kam hoče. Prišel je do drsališča. Majda se je drsala med veselo družbo. Zagledala ga je in zaklicala nekaj proti njemu. Odkril se je skoraj plašno, ne da bi jo gledal. »Nymphe kliče,« je rekel.

Sneg se mu je nabiral na ramenih in klobuku. Zazdel se mu je težak kot svinec. Z veliko naglico ga je začel otresati. V glavi se mu je vrtelo. Dim na neki hiši ga je spomnil, da kuha prijatelj čaj doma. »Najbrže je že mrzel,« si je mislil in krenil nazaj.

»Veš, metuljček plava proti modrini, proti Silnemu, ki ga ti ne poznaš. Kmalu bo zlata zvezdica na sinjini in eno z njo,« je govoril ko je vstopil. Opotekel se je in padel na posteljo. »Majda je na ledu in mrzla sama tako. Valči pa je kot toplota, ki greje dušo in vsemir bo zadehtel od toplote njenega diha.«

»Proti devetintridesetim greš. Prijatelj, meša se ti. Spij hitro čaj in skidaj se v posteljo! Se eno svojo odejo ti bom dal. Ubogaj, strela!« je ukazal dobrosrčno sirovo, ko se je Vajda začel braniti. Dal mu je čaja in ga spravil v posteljo. »Šel bom k hišnici, da ti bo hrane nosila. Neumnost! V bolnico te bom spravil. Čemu bi bil tej sobi za peč!

»Mraz mi je, Gantar!«

»Figo ti je mraz. Vročino imaš tako, da boš še te vražje stene osušil,« je rekel Gantar in ga gledal žalostno. V tistem trenutku se je prikazala Majda na vratih, vsa vesela in rdeča od drsanja.

»Majda, Majda, kako si mrzla kot led,« je zaklical Vajda in utonil v vrvežu prikazov. Majda je obstala kot kip. Kri ji je izginila iz lic.

(Nadaljevanje prihodnjič.)

P. Keller (prevedel dr. A. K.)

O glasbenem življenju v Altenrodi.

Ciril se je lekarnarju čudil. Nato je šinil smehljaj preko njegovih potez, kot da bi bil mislil sam pri sebi: kakšna čudna babja vera je vendar na svetu. V Altenrodi, da so ljudje, ki so tako muzikalični kot jaz. Ta misel je Cirila tako udobrovoljila, da je vprašal:

»Rad bi pač vedel, kdo so ti veliki talenti.«

Lekarnar je prišel malo v zadrego.

»Tedad, torej,« je rekel, »saj nočem preveč trditi; toda kar zadeva glasovni material, je že tukaj vse, kar je potrebno. Tu je najprvo hči našega cerkvenega pevovodje. Ima sijajen sopran — čist kot škrcjanček! Tehnike nima nobene. Ne zna piano začeti in ne diha s trebušno mreno. Diha enostavno s pljuči. Kadar poje, se maje ves korzet.«

»Vi poznate dihanje s trebušno mreno?« je vprašal Ciril z nekim rešpektom.

»Ah, poznam pač to in ono,« je nadaljeval lekarnar. »Torej gospodična Lizika Tilgner bi bila sopran. Njen oče me ne more in jaz ne njega. Toda umetnost je nad vsemi osebnostmi. Nato pride tenor. Po poklicu je samo krovski pomočnik. Toda ali ni bil veliki Wachtel prej kočijaž? In Slezak, če se ne motim, ključavničarski pomočnik? Naš tenor se piše Avgust Stumpe (ta si bo pač moral vzdeti psevdonim, kajti »Stumpe« ni blagoglasno). Stumpe ima bleščečo višino. Poje brez napora in zmožen crescenda. Srednja lega nekoliko raskava. Škoda, da je veternjak.«

»Tenorji so vedno veternjaki; to spada zraven,« je rekel Ciril, ki ga je začela stvar zanimati.

»Že, radi tega pa še ni treba da je član društva »Dobra volja« in da prepeva svinjarije pred mojo pošteno hišo. Toda, kot rečeno, umetnost je nad osebnostmi.«

Lekarnar je s tem nenadoma zaključil svoj govor. Cirila pa je stvar sedaj res zanimala. Skozi njegove možgane je blisnila misel: Kako bi bilo, če bi tu odkril talent, mu dal prvo izobrazbo in ga potem pripeljal kakemu ravnatelju pod nos? Moja kapelniška pot bi bila gotova.

»Kdo pa sta zadnja dva, alt in bas?« je poizvedoval.

Lekarnar je zopet prišel v zadrego.

»Ne govorim rad o sebi in svoji družini, ker je lahko podobno domišljavosti in samohvali. In za vruga ne morem trpeti, če je kdo domišljjav. Pravi talenti so skromni.«

Ciril je stresel z glavo.

»Ne, ne, samo capini so skromni. To je vedel že Goethe! Kdor kaj zna, se tega tudi zaveda!

»Torej,« se je lekarnar globoko oddahnil, »alt bi bila moja hči Sabina, in bas bi bil jaz.«

Na Cirilov obraz je stopila neka kisloba. Dva talenta v eni družini sta se mu že v naprej zdela sumljiva. Toda, ker ga je stvar, kot že ponovno rečeno, zanimala, je pozval lekarnarja, naj mu vendar kaj zapoje, in pokazal z kmetnjo roke star, rumen klavir, last Cirilove tete, pri kateri je mladi umetnik stanoval.

Lekarnar je postal pri vabilu naj poje, rdeč kot cvet breskve. Toda pogumno se je dvignil in rekel:

»Tehnike manjka, gospod kapelnik, kot sem že razložil. Saj vem, kako bi moralo biti, toda ne znam!«

»Ravnotako kot pri kritikih,« je pripomnil Ciril.

»Resnično!« je pritrdil lekarnar, ki je začutil neko neumno utripanje srca. Na kratko je premišljeval, ali naj poje »Črnega kita«, ali »Grofa rüdesheimskega« ali »V globokem Renu krona leži.« Odločil se je za zadnjo, zelo slavno pesem, ker sta se v njej najboljše uveljavljala toplota njegovega čustva in njegovo lepo tresljanje. Ko pa je sedel pri klavirju, mu je srce še huje tolklo in začutil je, da ga v grlu duši, kar ni nudilo dobrih upov za lepo tresljanje. Iz tega bi lahko nastalo meketanje.

Lekarnar je torej na klavirju nekoliko časa sem in tja in tja in sem preludiral, nato pa se je nenadoma dvignil in rekel:

»Oprostite gospod kapelnik, toda tu ne morem peti, klavir je preveč razglašen.«

Sedaj pa je zardel Ciril — ne kot breskvin cvet, ampak kot čisti cinober.

»Razglašen,« se je smejal nekam trapasto. »Razglašen pravite? Seveda razglašen! Grozno! Jaz pa — jaz tega niti vedel nisem. Stara škatlja je last moje tete. Jaz seveda nikdar ne igram na nji. Nikdar! Tukaj nimam drugega inštrumenta, kot orgle svoje duše.«

Z zadnjo plemenito frazo je Ciril zopet dobil svoje ravnotežje. Lekarnar se je počasi vrnil k svojemu stolu. Bil je praktičen mož, poznavalec ljudi, in zato si je mislil: Aha, ubogi revež je hotel denar za uglaševalca klavirjev prihraniti in je stvar sam poskusil — odtod tak uspeh. Bil je dovolj hudoben, da je začel govoriti o uglaševanju klavirjev.

Ciril se je ponosno vzravnal.

»Ali veste, kaj je prva zahteva za takozvanega poklicnega uglaševalca klavirjev? Ne sme imeti muzikaličnega posluha; sicer ni za nič.«

»Oho!« je vzkliknil lekarnar.

»Da,« je rekel zopet Ciril s svojim ošabnim naglasom; »tega ne morem tako na kratko razložiti. Potrebno je vse predznanje o dobro uglašenem klavirju.«

»Poznam!« je rekel lekarnar veselo. »Cel glas ima devet stopinj, cis stoji pet stopinj nad ce-jem, des samo štiri stopinje. Cis je višji kot des. Med četrto in peto stopinjo gresta ta dva takorekoč neprava dvojčka drug mimo drugega. Na klavirju pa morata biti cis in des enaka. Oba se udarita z isto črno tipko. To je kompromis posluha.«

»To ni kompromis,« je rekel Ciril slovesno, »to je packarija. Muka za muzikalične ljudi. Klavir je neotesanost!«

»Potem so orgle tudi neotesanost!« je pripomnil lekarnar; »potem je vsak inštrument, ki ima trdno stoječe glasove in ki mora priznati kompromis med cisom in desom, neotesanost. Potem so le inštrumenti na lok in človeški glas, ki lahko delajo te razlike.«

Ciril je dobil rešpekt pred svojim gostom. Lekarnarju pa je zrastel greben.

»Ali smatrate Paderewskega¹⁾ za umetnika?«

¹⁾ Poljski klavirski umetnik. Po vojni je bil tudi predsednik poljske republike.

»Da, seveda!« je odgovoril Ciril.

»Paderewski je nekoč priredil pri nas koncert. Njegovo kraljevsko umetniško veličanstvo zabrede večkrat tudi v kako manjše mesto. Torej naši piskači iz »Harmonije« so bili sicer tako pogumni, da so zagotovili Paderewskemu nekrščansko visok honorar, niso pa bili tako spretni, da bi preskrbeli dostojen klavir. Paderewski pride — bil je mrzel zimski dan — umiva svoje roke četrt ure v topli vodi, poskusi nato koncertni klavir in naredi obraz kot lev, ki ga silijo jesti zeljnato salato. Skratka, jaz sem imel takrat ravno svojega novega Blüthnerja²⁾; Paderewski pride k meni, je zadovoljen; seveda dam klavir na razpolago in vse je bilo izborno. Takrat je tudi moja Sabina zapela pesmico pred Paderewskim in pohvalil jo je.«

Ciril je spoznal, da je premagan. Skregati se z osebnim znancem Paderewskega bi bila blaznost.

Zato je Ciril prosil lekarnarja, če mu sme jutri vrniti obisk in poskusiti Paderewskijev klavir. Potem bi se lahko takoj vse nadaljnje pomenili o kvartetu, ki naj se ustanovi.

Lekarnar je šel domov silno zadovoljen. Zlati žerjav nad njegovimi vrati se je ponosno lesketal v solnčnem siju.

(Dalje prihodnjič.)

Zavetniku.

*Blagor tebi, Jožef sveti,
sveto si dobil nevesto;
angeli so zanjo vneti,
Bog ji prvo dal je mesto.*

*Tebi je življenje celo
nepretrgana daritev:
Tvoja je molitev — delo,
tvoje delo je — molitev.*

*Blagor tebi, v zlatem nizu
tvoji dnevi so nabrani;
vsem pravičnim Bog je blizu,
tebi pa stoji ob strani.*

²⁾ Nemška tvornica klavirjev.

Rado Bednarik.

Leta Gospodovega ...

Turek je v deželi!

V spominski knjigi kanalske fare »Liber memorabilium parochiae Canalis« je Bog ve katera roka zapisala: »altero dimidio saeculi decimi quinti repetitis vicibus nostras regiones invadentes, Canale usem quoque terram terrore replebant et vastationibus«; po slovensko se to bere: »v drugi polovici petnajstega stoletja so [Turki] vdrli tudi v naše pokrajine, ter so tudi Kanalsko napolnili s strahom in pustošenjem.«

Te suhe kronistove besede so pisana s krvjo našega ljudstva. Saj veljajo za vse slovenske dežele in skoraj za pol stoletja, ko so divji Turki »s strahom in pustošenjem napolnjevali« slovensko domačijo od Kolpe do Brd in do pod Vidma. Dobo turških vpadov popisujejo najbolj žalostne, pa tudi najbolj junaške strani naše slovenske zgodovine. Južni slovanski narodi na Balkanu so koncem srednjega veka branili vso zapadno Evropo, da jo niso pogazila turška kopita. Sam papež je dal junaškim južnim Slovanom, ker so padali pod turškimi hadžarji »za križ sveti in svobodo zlato« častni naslov »antemurale christianitatis« (obzidje krščanstva). In res so bila junaška prsa naših očetov mogočen zid ob katerega je butal turški val, dokler ni splahnil. Zapadna kultura se ima Slovanom na Balkanu zahvaliti, da se je mogla razvijati, dočim se je bila na naših tleh borba na življenje in smrt. Ker so južni Slovani za Zapad izkrvaveli dobivajo od zgodovinarjev v zahvalo posmeh, da so kulturno zaostali. Toda zgodovina je pravičnejša od zgodovinarjev! — — —

Ravno turške vpade v našo ožjo domačijo naši in tuji zgodovinarji bolj malo popisujejo. Valvazor je za Kranjsko precej izčrpno popisal turške navale, za Goriško, ali kakor on pravi Notranjo Avstrijo in Furlanijo, jih le mimogrede omenja. Prav malega nam tudi vedo povedati o Turkih v naših krajih zgodovinarji, ki so preiskovali pretekle dni Goriško (Morelli, Czoernig). Naša zgodovinarja Rutar in Gruden, ki bi postala slavna, če bi mesto za poldrugmiljonski nirod pisala za dvajset milijonski, imata že več vesti o turških navalih na Goriško.*) Tudi prvi goriški zgodovinar oče Bavčer popisuje turške napade na Goriško v osmi knjigi svojega rokopisa. Valvazorju je to služilo kot podlaga.

Pa oglejmo si nekoliko te divje tolpe, ki so se valile preko naše dežele po Valvazorjevem štetju sedemkrat.

Vzhodno od Kaspijskega morja se prostira ogromna ravnina tja proti srcu Azije; to je Turkestan. Tod so živela skozi dolge veke samostojna pastirska plemena. Eno izmed plemen se je nazivalo Turki: Ti so pod Osmanom šli v začetku 13. stoletja v Malo Azijo in si tam ustanovili svojo državo. Leta 1352. se prepelje Orhanom sin Sulejman z izbrano četo preko Dardanel in si osvoji prvo Evropsko mesto Zimpe

*) Prav potrebno in nad vse domoljubno delo bi storili, če bi zlasti po farnih arhivih in med ljudstvom jeli zbirati častitljive ostanke naše preteklosti. Če Bog da, se bom skromno lotil te stvari in že zdaj prosim čč. gg. za blago naklonjenost.

na Galipolju. Orhanov naslednik Murat I. si osvoji Drenopolj (Odrin) in tam postavi svojo prestolnico. Turška sila se je na Balkanu vsidrala. Najprej so bili poraženi Bolgari na Marici, l. 1389. pa Srbi na Kosovem polju. Po tej usodepolni bitki so padle pod turški polmesec po vrsti Bosna, Hercegovina, severna Srbija in del vzhodne Hrvaške. Že po padcu Bosne so se turški konjiki začeli razlivali po slovenskih deželah. Začne krvava doba turških bojev, ki je trajala nepretrgoma od 1469. do 1483. Posamezne tolpe so sicer še po tem letu plenile in ropale po naših deželah, pa ne več v tolikšnem številu kot dotlej.

Leto 1496. po Gospodu se je pisalo, ko so neverniki v juliju pridrli v naše kraje. Vodil jih je zloglasni Skander paša le bolj na roparski pohod ko pa na osvojevalno vojno. Ropali in požigali so tja do reke Piave (Plave). S seboj so odgnali v sužnost 11.000 ljudi, zlasti mlade, krepke dečke za janičarje (izbrane turške čete) in lepe deklice za hareme. V septembru istega leta so grozoviteži še enkrat povzročili stok in jok po Krasu, Vipavi in okoli Gorice. L. 1470. so pridrli z 8000 možmi preko Krasa. Dve leti potem so spet ropali okoli Gorice in Tržiča. Največ je trpel zopet kmet. Gospoda se je pozaprla v gradove, vasice so pa ostale Turkom na milost in nemilost izročene. L. 1477. je prijezdila kar cela vojska Turkov. Pri Vilešu v Furlaniji so potolkli beneškega vojskovodjo Antona de Verono, ki je branil prehod v Furlanijo, in so ropali do Vidma. Nazaj na Turško so se vrnili komaj pred zimo. Ta napad je bil eden najhujših. Kot ognjeno morje so se zdele goreče vasi, ki so kazale pot, koder je hrumel turški plaz.

Skoraj še hujše so razsajali naslednje leto l. 1478. po Goriškem in Kanalskem. Sultan Mohamed se je bil namreč zaplел z Benečani v hude vojne in je hotel Benetke zgrabiti na njih lastnem ozemlju. Zato so prihajale v naše kraje že redne turške vojske. Rop, požig in skrutitve so bile seveda tudi njim najljubše opravilo. V starih knjigah se bere: Turki so vse požgali, natikali majhne otroke na kole, butali deco ob steno, da so možgani ob steno se zlepili, skrunili častitljive žene in sramežljive device vpricho staršev in mož. Še plemstvo so Turki toliko vpoštevali ko svinja bisere. Najprej udarijo Turki na Gradiško. Toda utrjenemu mestu niso bili kos; zdaj se 23. julija spusti 7000 divjih jezdecev preko Kanalskega na Bovško in v Log. Že s potoma so se jim naši kmetje hrabro ustavljali. Med Ročinjem in Dolenjimi seli so, pravijo kanalski zapiski, valili kamenje na Turke in eno celo četo pomandrali in povalili v Sočo. Turški poveljnik je baje križ v skalo vsekali in se zaklel, da ne pride več sem, koder bela voda teče. Še danes se ta »turški križ« pozna. Mlajši svet kajpada o tem nič več ne ve. Še hujše zlo je čakalo Turke na Predelskem sedlu. Tam so ljudje razdrli most, menda čez Mangartski potok. Toda Turki so po vrveh spuščali svoje konje v prepade in jih vlekli nazaj gor ter so prišli na Koroško. Hudo je bilo njih maščevanje nad Korošci za primorsko hrabrost.

Valvazor našteva, da so tudi l. 1479. občutili Bovčani turške okrutnosti. Toda tega leta napada bržkone ni bilo, pač pa l. 1489. Tedaj pa niso naši ljudje toliko trpeli ko Furlanija. Popet pa so »nesrečna potovanja (Turkov)«, tako poroča zgodopisec Valvazor, obiskala našo deželo še dvakrat prav hudo. L. 1498. in še bolj močno naslednje leto zopet pod zloglasnim Skander pašo, ki je naše kraje do dobra poznal. Obakrat pa je bil severni del naše dežele obvarovan. L. 1899. so ravno

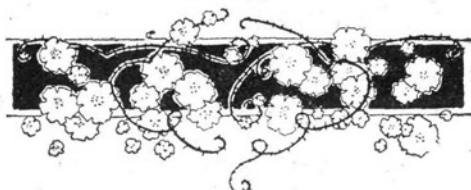
romali številni romarji iz Poljske in Ogrske v Rim na sveto leto. Vse te pobožne trume romarjev so Turki pri Gorici zajeli, jih deloma posekali, deloma v sužnost odvedli. Skander paša je še drl do Taljamenta, a tudi njemu so že bile ure štete. Valvazor pravi, da so ga živega uši snedle, »ki so v njegovem nagnusnem telesu toliko časa bivale, dokler ni zastran njih njegov prokleti duh svoje bivališče zgubil in šel k svojemu Mohamedu.«

Čez enajst let potem so Turki še enkrat padli nad Gorico in Kras. Ti pohodi so bili že bolj šibki in so se jim naši predniki lahko v bran postavili. Cesar Maximilijan je bil namreč že l. 1493. sklenil s sultanom Bajezitom premirje. To premirje in pa spori med janičarji so po 15. stoletju očuvali naše kraje pred novimi turškimi grozotami. Pač so se Turki l. 1522. še enkrat upali na cvetno nedeljo do Slavine pri Postojni. Župnik je ravno bral pasijon, ko so udrli v cerkev in začeli moriti, da je kri brizgala ob stene. Čez dobrih šest let so si že upali samo do Postojne; pa so jih že s streli s postojnskega gradu pregnali. Skoraj da ni več po tem letu zabeleženih turških vpadov. Večjih turških poplav je imelo sosednje Kranjsko kakih 27, mi Primorci le kakih sedem.

Vendar je spomin o turških časih v ustnem izročilu še dolga stoletja živel iz roda v rod. Razne pripovedke so nastajale. Vsi poznate lepo Sketovo povest »Miklova Žala«. Omenjen je že bil turški križ pri Ročinju. Iz nekih zapiskov vidim, da se neki kraj pri Banjšicah zove še danes Krvavec,*) češ da so tam Turki toliko krvi prelili. Na Bukovem je baje en kraj »žrelo«; tam so se menda turškim konjem kopita vdiral, da niso mogli naprej. Ne vem, če je res, da na Bukovem še danes ob petkih ob treh popoldne zvonijo v spomin na čudežno rešitev. Zgodovinar Rutar pravi, da v baški dolini še danes pri večerni molitvi molijo, da bi jih Bog obvaroval pred »grozovitim Turkom«.

Pa tudi v raznih zapiskih imamo še ohranjeno pričevanje o Turkih. Cerkev v Avčah (pisano je Als) je l. 1479. izplačala 20 šilingov nagrade dvema ogleduhoma, ki sta morala paziti, kdaj se bližajo turški roparji.

Vse take drobtinice bo treba zbrati, da se bo pokazalo, kako žalostno, krvavo, a obenem slavno preteklost so pustili očetje nam revnim potomcem.

*) Kdor izmed Banjškarjev kaj o njem ve, naj piše na uredništvo »Čolniča«.

Lojze Golobič:

Tine in Tinka.

V line je udarilo, kot bi se zvon razklal. Od tu je jeknil ubit glas zvona v jutro. Golobje so še dremali na omrežju, groza bronja jih je v divjem frfotanju sunila skozi line. Na drug zvon, manjši, je padlo kladivo, čisto nalahno je trkalo, kot bi ptič kljuval v okno. Nato pa se je razlila silna pesem po pivškem polju, v vrenje vodâ, ki hahljajo iz vseh razpok in se pretakajo po jarkih v brazde; do Tabra je segla, ki se v marcu oblači kot mlad lovec — zeleno; v bore je zavila, ki toplo šume po pobočjih. Potem se je vračala in zašla med gorjane v Jurščih . . .

Marijino oznanjenje.

Iz vseh vasi se sipljejo verniki v cerkev: deklice smukajo kot metuljci po strmi stezici med borovci; suhljata starka tiplje s palico po trdi, ravni cesti.

Očanci puhajo iz fajf, kažejo svoje grunte, ki so razgrnjeni ob potih: ali jih je vzbudil marec v zeleno, ali se bodo bogato oplodili . . .

Od lece do krstnega kamna pod korom se je nagnetlo ljudi.

Gospod Janez je močan in zdrav. Zasmee se, da se še ti ogreješ v smeh, čeprav ne veš — zakaj. To jutro pa je bil njegov obraz — obraz otročiča. Videl je deset vrst ob mizi: na levi dekleta, na desni fante. Levica mu je pobožno objela kelih, desnica Boga:

»Glejte Jagnje božje . . .«

Ni domolil. Razmajalo se mu je v duši do solz. Kot dete se je izpovedal detetu:

»Moji zvesti so pri mizi, Jezus, brat; z menoj kopljejo v tvojem trtju, sam ne bi mogel. Ne hodi mimo,« je molilo iz njega, »pri vsakem postoj, naliž mu zdravja v srce!«

Iz sreče mu je raslo: »Glej, tem belim dušam sem jaz prilival olja, da niso ugasnile, zato se ne bojim večera, pospremile me bodo prav do tebe v tvojo prečudežno deželo . . .«

Stopil je do mize. V sveti ljubezni, ki gori le v dveh — v materi in duhovniku — je slehernemu položil Boga v srce. Vstajale so vrste in se vračale, kot bi se rože v vetru sklanjale preko ograje. Z njimi je šel brat Jezus.

Gospod Janez se je nagnil v kelih in postal znova otrok:

»Moj brat, ki si Bog, danes sem strašno vesel. Ti me vidiš, kamor me drugi ne more. In veš, da te ljubim, da mislim od jutra do noči le eno: kako bi te častil.

Ko sem misijonaril med Istrani in jim odgrnil tvoje srce in kletev, njih bič, s katerim te bijejo, so tulili od bolečin. Tedaj mi je v srcu pognala zapeljiva misel: na vrvi jih vlečem kot pastir čredo . . . Kdo

zna kot jaz, Janez — črednik . . . Pa sem koj tebe videl: Gospod, jaz le tipljem z besedo — sem dejal — ti orješ srce, še moje razorji — — —

In še oni dan, ko sem ril v burjo do Jurščanov in so me kajoni hoteli pretepsti; zate, Gospod, ki sem te nosil v rokah kot dete, bi molčal, pa me naj bi topli kot vola. Nihče ne bi vedel, da sem jih zate dobil — — —

Tudi danes se ti ne baham za te moje mlade, le vesel sem strašno, ko jih vidim pri tebi. Stotisočkrat si me poplašal za ljubezen . . .«

Vzravnal se je in stopil na leco kot strašni prerok:

»Čigavi so oni-le fantje, čigava so ona-le dekleta? Mati, če sediš v klopi, oče, če nisi ostal doma, ker si star in betežen, jaz, župnik te fare po volji svetega Očeta v Rimu, ti rečem vpricho Boga, ki ga je polna ta hiša: zemlja ti bo stokrat zasula kašče s pšenico, latje se ti bo upognilo kot veja od težkih žoltih kit na jesen; in še največje: v nebesih stoji tvoj stolec zraven Jezusa in presladke Marije — za tvoje solze, mati, za tvoje žulje, oče, za vajino ljubezen, s katero sta napojila te, ki so meni danes solze zvalili . . .«

Matere so obstale na svoji deci in oči so se jim iz župnikove besede vlažile; očetje so pohrkavali, v grlu jim je voljno vstajalo in lezlo v oči.

»Oče, ki te sin kolne, kdo mu je dal besedo: Hudič! Mati, ki se ti hči poja za kajoni, ali si jo svarila: ne smeš? Oči si si zakrila, da bi je ne videla z njim . . . Grehu malikujete, da kriči od Kalca čez ozare in vode, ki vro iz polj, prav do cerkve kot ranjena zver — da me je groza in čakam, da se odpre žrelo v pekel . . .«

Pod križ se je zrušila Tonetova mati:

»Marija, moj Tone . . . Ali sem klela, da kolne Tone? Ne mogla bi, ker ne znam. V srce me reže ko ga čujem. Jezus, biješ me, da omagujem pod šibo . . .«

»Tisti, ki so vam v jezo, očetje, tiste, ki so vam v solze, matere, imajo v srcu greh in žalost . . . Danes ima Marija god, molite danes in ne jejte mesa in ne pijte vina za sinove in hčere, ki imajo v srcu lužo pregreh — in Marija jih bo umila, da bodo beli kot volna . . .«

»O Marija — je pelo iz matere pod križem — Marija, ti veš, kaj mi je. Ne bom ti govorila, ker me je strah. A če mi ga umiješ . . . Marija, tisti dan, ko bo zdrav, naj umrjem — — —«

»Da ne bo med vami nobenega koštruna, ki bi mi sivil lase, nobene punčare, ki bi mi zdravemu kopala grob. Amen — — —«

* * *

Jutro se prebuja v rebrih in lazih. Srebro na vzhodnem nebu se lesketa v rosi trav. Kos odkrije perot, glavo dvigne iz sladke posteljice, dremavo se ozre po grmovju: v gnezdu čuva njegova ženka otročiče . . . hej, zavriscne v pesem kot mlad fant. Mlad pastir stopa za čredo ovac in si z obema rokama mane oči. Iz sela zove petelin pute na jutranji izprehod do poda. Srebro na vzhodu se razlije kot iz peči v oblo — čez vse pivško polje. Jutro je vstalo; umiva se v rosi.

Tonetova mati na široko odpre oči. Mrzel sen jo je polival v jutro: Tone je umrl brez gospoda. Nič ji ni odleglo, ko se je prebudila: »Vsaka moja beseda — kamen v vodo. Naj ga rotim, naj jočem, naj molim, nič. Kamen bi se raztopil, on se obrne, sune v vrata in ostanem sama. Moj Bog, kateri je tisti moj greh, da me tepeš — — —«

Odpahnila je okno, odstranila črn predpasnik, ki je bil za zaveso, in se sklonila, da pogleda jutro. Zaščemi jo srebrna luč solnca, z roko si zasenči oči in obstane na rebro.

»Tinka!« pozove hčerko z veže, kjer pripravlja zajtrk.

»Poglej, ali ni na rebri naš Tone!«

»Je, mama.«

»Sveta nebesa! Naš Tone! Zahvaljen Bog, videl si moje solze. Glej, Tinka, danes je že zgodaj na delu, druga jutra spi in mu ni mar grunta. Si čula, kdaj je šel?«

»Lopato je iskal v hramu, vrata so vreščala. Še dolgo potem ni bilo jutra.«

»O jej, pa ti nisem verovala, Jezus, jaz neverna.«

S komolcema se je uprla na polico ob oknu, naslonila glavo v dlani: in ni videla pastircev, ki so se poganjali prek ognja v lazu, ni slišala pesmi, ki jo je pel kos svoji ženki kosinji, videla je le eno:

Na rebri obroblja Tone prostor za sadovnjak. Z lopato reže zemljo. Vedno enakomerno jo nastavlja nad mastno prst; nagne vse telo nad njo — in že zleti železo prav do ročaja v zemljo. Dvigne je polno lopato in jo zavihti za seboj. Nič ne prestane. Jutranje solnce mu ožarja močna pleča in krepke, že opaljene lakti.

Zvon udari skozi lino, od rebri jekne in se razlije v vedno tišje, vedno mehkejše brnenje.

Tone zabode lopato v zemljo se našloni nanjo in napravi križ.

Materi se je utrgalo od srca tisto žalostno in temno; sladko je zapel v njej zvon:

»Moj Jezus, saj ni tak, kot se kaže, saj moli. Danes mu bom povedala, kaj je bilo včeraj pri fari, morda se mu bo odprlo srce. Marija in sv. Martin s Tabra, bodita danes pri meni. Češčena Marija...«

*

Čez polje gredo po ilovnati stezi člani in članice »Katoliške prosvete« k fari na društveni večer. Ob stezi se ziblje divja vrtnica. Tine odlomi cvet in da Tinki. Vijolice pod grmovjem tiho vonjajo. Deklice odkrijejo leščevje in natrgajo fantom vijolic. Mladost zavrisne iz njih, moč in zdravje. In še polje je zapelo, ko je videlo to čisto deco . . .

Tone stoji na tnalu s privihanimi rokavi. Za onimi gleda, dokler ne utonejo za gričem. Brez smotra mu je zablodilo oko v polje. Mrtvo je to oko kot oko starca, ki je zagazil v noči v lužo; ni bleska, ki je kot zvezda v zdravem fantu.

Vzdrami se iz otrplosti, sune rogovilo, ki mu leži pod nogo:

»Kaj je naši materi! Ali naj bom doma privezan na vrvico kot pes? Kaj jim trobi fajmošter z lece! . . . Vraga! saj bi ostal doma, pa kaj, ko mi je prazno, da bi norel. Vse bi storil, mati, pa ne morem več, šleva sem . . .«

Bolno se mu poja po glavi: »Ne vem, kaj bi, ne vem, kam bi. Čez dan živim kot živina v hlevu, brez misli; zvečer se napijem, da zopet ne vem nič.«

Tisti tam dol — ne vem, ali so zares srečni, da pojo, ali jim je kot meni, pa skrivajo. Vraga! šel bi za njimi, med nje bi stopil v »Dom«, videl bi, kaj počno tam — — —

Ba! nič! Tepci so, otročaji, nič si ne upajo; če bi zalučal kamen za njimi, bi se raztepli kot piščeta. Fej! Nič, nič! Nikamor ne grem . . .«

(Dalje.)

Domače šege...

NARODNA NOŠA.

Prav je, da si v naših dneh, ko zlasti žensko suženjsko drvi za judovsko modo, poskličemo v spomin našo narodno umetnost, s katero se naš rod lahko postavi in se je že postavil na različnih mednarodnih razstavah.

Zlasti v ženski narodni noši je najčistejše izražen človeštvu in posebno ženskemu spolu prirojeni umetniški čut. Sicer nimamo stalne, enotne noše, ker se je tudi kmetška noša menjala tekom let, tudi ona ima svojo modo, včasih se razvija samostalno, pogosto sledi mestni modi in v nekaterih primerih lahko trdimo, da je kmetška noša odložena in zastarela gosposka noša.

Posebno značilna in stalna je kmečka noša na Kranjskem. Žalibog, da jo sedaj uporabljajo večinoma le na »paradah«. Med žensko obleko zavzema odlično mesto avba. Avba je malo pokrivalo v sredini vezeno z zlatimi nitkami, precejšen rob je ostal črn. Avb ne nosijo samo Kranjci, temveč se nahaja tudi pri drugih sorodnih deželah. Do 18. stoletja so jo pokrivalo žene in dekleta ob nedeljah in praznikih, zlasti pa pri porokah. Posebno lepe avbe imajo v škofjeloškem in poljanskem okraju. Drugo značilno žensko pokrivalo so peče. Za časa Valvazorja je bila peča čisto

bela in plosko na glavi zložena, kakor jo vidimo na sliki iz goriške okolice. Dandanes se pa naša peča zavezuje tako, da tvorijo čipke, s katerimi je peča obšita, vrhu temena nekaj greben, podoben petelinjemu. Poprej so si ženske zavezovale pečo večkrat čez glavo in ušesa tako, da je iz nje gledal obraz nekako tako, kot pri redovnicah. Ima veliko pentljo, s katero je povezana. Na pentlji so vtkanе rože, lilija, nagelj in druge cvetke, raztresene in s finim okusom razdeljene po peči. Razen peče je ženski spol krasil tudi drugo belo obleko in perilo. *Srajčniki* so zlasti lepo okrašeni z bogatim vezenjem v črni svili. Krila so imele ženske široko nabrana. Na njih so viseli *sklepanci* iz medi in srebra, ki so zvečine umetno izdelani, okrašeni s kamni in angelskimi glavicami. Poleg kovinskih pasov so nosila kranjska dekleta tudi usnjene, z barvastimi okraski.

Moška noša je sestajala iz visokih, zavzanih škornjev, nad katerimi so se svetile bele platnene spodnje hlače in kratkih irhastih hlač. Naprsnik je bil žametast; imel je velike svetle gumbе. Kratka kamižola je segala kvečjemu do ledij. Pozimi so nosili dolge kožuhe, v katere so bili vdeleni razni okraski (srca).

Za kranjsko narodno nošo, ki so jo z malimi spremembami nosile tudi ženske v cerkljanskem, idrijskem in deloma v tolimskem okraju, je najbolj izrazita noša v

tržaški okolici in na Krasu. Moški, takozv. mandrijarji, nosijo črne klobuke z dolgimi krajci. Okrog klobuka se je vila za prst debela »žnura«. Pozimi so se pokrivali s kapami, ki so jih imenovali »frkindež«. Poleti so pa rabili slamnike, okrašene s svilenimi trakovi, ki so viseli zadaj čez krajce. Oblačili so si kratke hlače iz črnega blaga. Imele so štiri žepe, v enem so nosili »fouč«. Telovniké so imeli svilene. Telovniki so bili odprti, da se je videla srajca. Okrog vratu so si ovijali svilene šerpe. Suknjo so nosili večinoma v rokah. Bila je črna, kratka, rokavi bolj ozki. Pozimi so si ogrinjali dolge, široke plašče. Čevlje iz črnega usnja so imeli izdelane na »kveder«, pozneje pa iz belo-rumenega usnja. Nogavice so bile temno-modre.

Ženske so nosile barvana krila, zelena, rjava, vijoličasta, delana na drobne »favde«. Jopa je bila iz črnega sukna. Na glavo so si devale »opletenko«, t. j. v obliki kape opleteno cvetje. Rute so bile bele. Metale so jo okrog vratu, jo prekrižale na prsih in vtaknile za pas. Ruta za glavo se imenuje »peča«. Na sredi je poškrbljena in trdo zlikana. Srajčka, zvana »opleče«, je

bila belo vezena na rami, vratu, zapestju in prsih. Predpasnik je bil širok, nabran in naguban, črn ali rožnat, z dvema notranjima žepoma. Ob strani sta visela dolga, črna svilena trakova. Čevlji so imeli spredaj »pentljo«, rekli so ji »rožac«. Razume se, da ženskam ni manjkalo uhanov, zapestnic, prstanov in zaponk.

Nekaj posebnega je istarska in dalmatinska noša. Podobna je v glavnem hrvaški noši sploh. Belo obleko krase mnogo brojna vezenja. Pečo, vezena v rdeči barvi, nosi žena pri poroki. Po goratih krajih, kjer goje drobnico, žena striže ovco, prede,

tke in barva volnenino z lepimi barvili. Zlasti lepo so vezeni rokavci in predpasnik.

Žalibog, da nimamo posebne izrazite goriške narodne noše. Večinoma so podobne te noše drugim. V naših krajih se je najbolj zajedla moda, ki je izpodrinila stare obleke. Le s težavo dobiš še kak kos v starih skrinjah pod streho.

Ženske so nosile močno nabrano krilo iz tabina. Tudi predpasnik je iz barve spreminjajoče žide. Prava noša je obsegala jopiče, zvane »ošpeteljni«, ki so bili zelo ozki. Obleka je bila zelo raznolična. V pasu so se sklepali s »petelinčki«, okraski iz enacega blaga. Pisane rute so pokrivala rame in bile zapete z lepimi »rožami«, narejenimi iz pozlačene kovine. Na glavi so nosile svilene rute. Peč goriška noša ne pozna. Goriška okoličanska noša je sestajala iz tabinastih kril in peč, ki so se prosto spuščale na ramena. — Zelo bi nam ustregla naša dekleta po deželi, ko bi poslala slike in opise pristnih domačih noš!

Naši ljudje.

† *Jožef Razpet.* — Tudi v cerkljanskih hribih so fantje, na katere je lahko naša organizacija ponosna. Tak je bil pokojni Jože, predsednik prosv. društva v Gorjah pri Cerknem. Mladenič iz borne koč, z navadno ljudskoošolsko izobrazbo, je vzbudil med tovariši za-

nimanje za društvo. Sam ga je ustanovil in rad žrtvoval zanj svoje skromne dohodeke. Kot predsednik je skliceval fante k fantovskim večerom, vodil je igre in imel predavanja. Dasi je bival kot kovaški pomočnik v Cerknem, vendar se ni strašil dolge poti v mrzlih zimskih večerih iz Cerkna v Gorje. Po trudapolnem kovaškem delu je zvečer koval značaje. Zavist ga je hotela odstavi od društvenega vodilnega mesta. Sam se je prostovoljno in brez nevolje umaknil in vkljub temu ostal zvest in delaven član do smrti. Ko ni šel društveni voz naprej, so zopet prosili Jožeta in ga vpregli za predsednika. Vse proste ure je uporabil v to, da je neumorno čital »Čas«, »Rimske Katolike«, »Zbornike«, »Sociologijo« in Krekov »Socializem«. Če ni kake stvari sam razumel, je prihajal po pojasnila h g. dekanu ali gg. kaplanoma. Globoka vera ga je vzdržala vzornega v življenju in smrti. Umrl je vsled jetike. V grob so ga spremili člani in članice domačega društva. G. dekan mu je govoril v slovo tako presretno, da ni ostalo nobeno oko brez solz. Taki so naši fantje! Nesebični in po izobrazbi stremelji, verni in globoko udani. Zato jih pa imajo radi ljudje in Bog!

Prosvetno društvo v Renčah. — Kdo bi si mislil, kaj? In vendar imajo v Renčah že eno leto staro društvo. Da bi jih videli te fante! Kako vneto se zanimajo za prosvetno delo! Vsak teden jo prima kolesu v Gorico in se zglozi v tajništvu. Vas Renče je znana vsled izbornih zidarjev. Spomladi se razkrope kot lastavke na vse kraje. Veliko pisem smo prejeli od

vrljih fantov iz Švice in Francije, kjer zidajo v tunelih, pri mostovih itd. Povsod so priljubljeni radi izredne pridnosti in umnosti. Na zimo pa privro spet domov. Ta-

krat zaživi v društvu, kot v panju. V letošnji zimi so imeli 13 fantovskih večerov, tekom leta so vprizorili štiri javne prireditve, napravili dva izleta in se urili v petju. Sedaj se pripravljajo za igro »Mlinar in njegova hči«. Pri občnem zboru so izvolili za predsednika Cotič Franja. Od pridnih Renčanov še veliko pričakujemo! Naj se krepko razvijajo na polju krščanske prosvete!

Prosvetno društvo v Podsabotinu. — Ali jih poznate? Veste, kje sem jih ukral? V majhni vasici Podsabotinom so v društveni

sobi. Res jih ni veliko, ker tudi vasica ni velika. Osemnajst jih šteje prosvetno društvo. So pa fantje in dekleta od fare! Da bi jih videli pri društvenih večerih, katere vodi požrtvovalni g. kurat! S pridnostjo se je društveni član naučil harmonija in sedaj vam pojejo, da je veselje! Zadnjič smo jim še Goričani pomagali. Pridnim društvenikom v Podsabotinu želimo vztrajnosti in krepke hoje po potu prave prosvete!

Zanimivosti.

Iz glasbenega polja.

JAZZ-BAND.

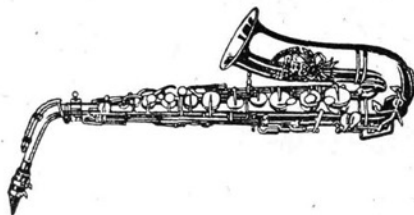
(Vinko Vodopivec.)

Kajne, zelo čudna beseda »Jazz-band« (izgovori: žec-bend). Ta čudna beseda pa pomeni najmodernejšo plesno muziko, ki je sedaj prav posebno v modi. Prišla je seveda iz napredne Amerike. Jazz imenujejo nekteri tudi z lepim imenom ameriške narodne pesmi; toda ne smemo misliti, da je jazz nastal iz narodnih pesmi evropskih priseljencev ali celo narodnih indijanskih pesmi, nikakor ne, ampak jazz je nastal iz zamorskih narodnih pesmi in plesov, je torej veliko bolj afrikanskega kot pa ameriškega izvora. Jazz torej pomeni amerikanizirano zamorsko pesem in jazz-band pomeni orkester ali muziko, ktera te pesmi svira. Značilni lastnosti jazza sta: 1. drzen in živahen ritem in 2. sinkopa. Ritem v glasbi je približno isto kar bitje srca pri človeku. Kadar se dolgočasimo, nam bije srce mirno in zaspano, kadar pa se razburimo, nam bije srce močnejše in živahnejše. Isto je pri jazz-u, ki pa je vedno razburjen in na mestu srca mu bije veliki boben, ki pri jazz-u nadomestuje srce. Ritem torej pomeni umerjeno gibanje v glasbi.

Kaj je pa sinkopa? Sinkopo dobimo, ako večemo lahko-nepoudarjeno taktovo dobo s sledečo težko-poudarjeno v eno ritmično celoto. V slovenskih narodnih pesmih nisem mogel dobiti nobenega primera za sinkopo. Edini znan primer sinkope je odsta-vek pesmi »Naprej zastava slave« pri besedah »z orožjem in desnico«. Zelo pogosta pa je sinkopa pri ogrskih narodnih pesmih in pa pri ciganski glasbi.

Iz kakšnih inštrumentov pa obstoji Jazz-band? Bral sem o tem zelo veliko, ker moderni glasbeni listi (revije) veliko o tem pišejo, zlasti Musikblätter des Anbruch (Dunaj), Auftakt (Praga) Musica d'oggi (Milan) itd. Torej bom povedal, kar sem bral. Jazz-band obstoji iz več vrst inštrumentov: 1. Klavir, ki ima posebno važno ritmično vlogo. 2. Vijolina, ki igra melodi-jo. 3. Banjo, ki je za jazz-band zelo značilen inštrument. Banjo je glasbilo, ki je ze-

lo podobno tamburici, zlasti braču prvemu, samo da nima napetih strun čez hruški podobno telo kakor brač, ampak ima strune napete čez majhen bobenček, vrat pa ima ravno tako dolg kakor brač. 4. Saksofon. To je velikanska piščalka ali pihalo, spodaj

Saksofon.

lepo zakrivljeno, zelo podobno velikanski pipi. Saksofonov je več vrst. 5. Veliki boben, srce in duša jazz-bande. Zraven tega še vse polno malih bobnov in raznih tolkal n. pr. činele, trianglji itd. 6. Pozavne. Pri nas na Goriškem jih imenujejo z laškim imenom — tromboni. To so trobila podobna velikanski trobenti. Značilna za jazz-band je uporaba »glissanda« pri pozavnah. Ne rabijo pa navadno pri jazz-bandih pozavn z ventili (na Goriškem imenujejo ventile — ključce), ampak uporabljajo nemške (in francoske) »Zug-Posaunen«. 7. Helikon. To je velikansko basovsko trobilo, ktero nosi godec okolu vratu obešeno. 8. Trobente. Navadno jih rabijo z zamaškom (gestopft).

S takim le orkestrom svirajo dandanes najmodernejše plesne n. pr. Charleston, Shimmy, Fox-trott, Boston itd.

Odkod pa pride beseda »jazz«? V glasbeni reviji »Musikblätter des Anbruch« (Dunaj) 1925. IV. sem bral, da je »jazz« skrajšanka in pomeni: »naščuvajte jih, fantje!« In res ima te vrste muzika nekaj ščuvajočega na sebi.

O jazz-u pišejo in ga močno vpoštevajo najznamenitejše glasbene revije. V jazz-štilu (ali načinu) pišejo pogostoma najimniteljši skladatelji svetovne slave kakor n. pr. Igor Stravinskij in Prokofijev, (oba Rusi), Darij Milhand in Honegger (Francoski), Bohuslav Martinu (Čeh), Erwin Schulhoff in Wilhelm Gross (Nemci), Louis

Grünberg (Amerikanec), P. A. Grainger (Avstralec) itd. Nemški list »Zeitschrift für Instrumentenbau« (Leipzig) piše v eni zadnjih številkih o velikanskem razmahu, ki ga je doživela industrija in produkcija raznih instrumentov in potrebščin za jazz-band. Pri zadnjem koncertu mednarodnega »društva za novo glasbo« v Benetkah je bila ena najbolj aplavdiranih točk L. Grünbergov »Daniel-jazz«. —

Nekteri ameriški jazz-band ali orkestri uživajo svetovno slavo. Sestavljeni so največ iz zamorcev in mulatov. Mulati so mešanci iz evropskega očeta in z morske matere ali narobe. Ena taka jazz-band Whitemann iz New-Yorka koncertira to zimo v Parizu in Berlinu ter služi na stotisoče lir na večer. Seveda obstoji iz samih izbranih (30) umetnikov in virtuozov, katerih vsak svira po več instrumentov. — Jazz-band je sedaj v modi in moda vlada nori svet!

Kako vlivajo zvonove.

(Svètnik Iv. Marcina.)

NOTRANJSČINA LIVARNE.

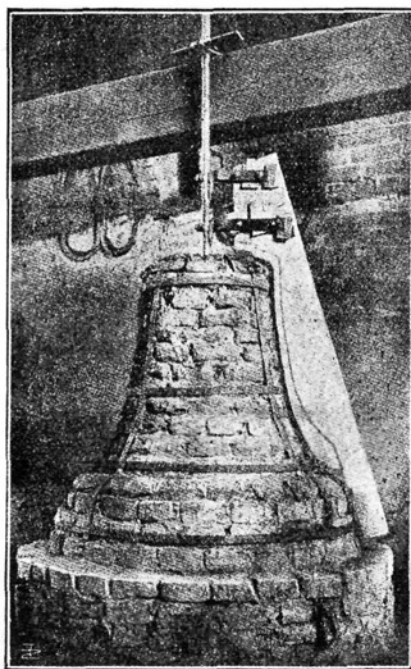
Velik del zvonarne tvori *livna jama*, v kateri je prostora za 6—8 kalupov in za delovno osebje. Tik za jamo v ozadju stoji *topilnica*. Ona obsega *kurilnik*, ki sprejema kurivo, in *tališče*, jajčast približno v obliki krušne peči obokan prostor, v kateri se polagata baker in cin. Ta dva dela topilnice sta medsebojno tako urejena, da žene zračni preprih ves plamen iz kurilnika v tališče, kjer mora švigati nad topečo se zvonovino in sicer v poljubni smeri, v katero je prisiljen z odpiranjem in zapiranjem 4 do 6 oddušnikov ob svodu (stropu) peči. V sprednjem zidu peči je *prebodna luknja*, t. j. na dnu tališča naha-jajoča se odprtina, zaprta med talitvijo s koničnim železnim ali lončnim dobro opepeljenim čepom, ki se odpre ob pričetku liva na notranjo stran tališča.

PREDPRIPRAVE K VLIVANJU.

1. Jedro.

Jedro se izdeluje v livni jami ali pa zunaj nje, odkoder se po dovršenju cele oblike prenese v jamo. Jedro je na debelo iz

opeke zidana oblika, primerna velikosti in notranjščini zvoná. Znotraj je votlo, kamor se polaga goreče lesno oglje, s čimer se pospešuje sušenje oblike. V središču jedra je trdno vzdana močna železna palica, ki stoji vertikalno in navpično na spodnjo ploskev jedra. Na palico, molečo nad jedrom, ste nasajeni dve železi, na katerih je pritrjena *šablona*, t. j. kot jedro

dolga vrtilna deska, katere ploskev visi navpično proti strani jedra ter se okoli njega vrti. Ob robu šablone pri jedru je narisana *profil zvoná*, t. j. podoba zvonovega prereza, ki se dobi, če si mislimo zvon navpično prerezan od korenike do roba pod krilom. Profil se imenuje tudi *rebro*, ker je podoben živalskemu rebbru. Na zidano jedro se polagajo plasti ilovice, katerih gorenja mora biti jako fina in gladka. To se izvršuje z vrtenjem šablone.

2. Kalup ali model.

Nato se začne nakladati zvonov model, t. j. nepristni zvon ali zvon iz ilovice. Prepri pa se jedro prevleče s tanko plastjo zmočenega pepela ali papirja, da se pozneje ilovnat zvon odloči od jedra, ne da bi se to kaj poškodovalo. Najprej se šablona

dalje izžaga do skrajne črte profilove. Nato stopi zopet v delo, vrtilna deska in prične se zopet nalagati fina ilovica v tankih plasteh, ki se sprti gladijo z enakomernim vrtenjem deske in sušijo z ogljem, gorečim v jedru. Ko zadobi model natančno debelost prihodnjega zvoná, se ogenj v jedru ugasi. Ohlajeni model se nato prevleče z raztopljenim lojem, ki se poravnava z vrtenjem šablone. Nato se zareže po prečni profil obročkov, ki zaljšajo zvon na vratu, nad krilom in na krilu, kar se doseže s polokroglimi zarezi v robu šablone. Pri vrtenju šablone se oblikujejo ti zarezi na loju vzvišeno. Napisi, slike in drugi okraski se vlijejo iz voska v posebne lesene, kovinaste ali gipsaste oblike, se obrežejo, popravijo in prilepijo s terpentinom na položeni model.

»Poljske rože«. — Vinko Vodopivec je izdal prelepo melodično zbirko pesmi.

Prva pesem »Poljske rože« je zelo lepa, melodična in polna varijacij; se prav lepo sliši ako jo zbor z natančnostjo naštudira. Iz počasnega tempa preide v zelo ljubko hiter in se izlije s tenorskim »espressivom« v močno hrepenenje. Drugi del je izrazit in se sliši mogočno. Tretji del pesmi je imitacija prvega.

Nasičena z melodijami »Kmečka pesem« daje vsem glasovom izrazitost v melodiji.

Tu je potrebno lepo prednašanje posameznih glasov. Delo bo ugajalo.

Najbolj efektna je brezdvomno pa »Žagar«. To je naš Vinko najlepše pogodil. V njej poda mlinček, žago, slišijo se krepke zarezze, a slednjič preide v srčno bol in fantovo otožnost. Zbor mora pazljivo naštudirati skladbo, če hoče slišati to, kar je občutil skladatelj. Pesem je zelo živahna, vendar lepo preide v boleost, nato v višravost.

»Ena ptica priletela« se začenja pripovedovalno. Je tudi melodijozna. Razen altov pojó vsi glasovi tudi posamič.

Vse štiri pesmi bodo prav dobrodošle posebno podeželskim zborom, vendar pripomnim, da delajo tudi boljšim zborom težkoče. Posebno če se jih lotijo z malo marnostjo! Zbori, sezite pridno po njih. Našemu Vinku pa kličemo, naj nam takih še natrosi in naj se loti bolj obširnih!

Priznanje gre tu »Katoliški knjigarni«, ki je prav lepo opremila pesmi v tako pravilni in priročni izdaji. Vendar smo enkrat prišli do lepo tiskanih noč!

Dodatek. Naj pripomnim, da je v »Žagarju« nastala najbrž tiskovna pomota. V 5. in 6. taktu mora peti v basovem ključu bas mesto tenorja. Sicer bo za base nekoliko težko, a z vajo premagajo vsako težkočo. Tenor vpade šele v 7. taktu.

Lojze Bratuž.

Pisma uredniku.

Moj nabiralnik je poln. Zlasti ste me obsuli s pismi. Čisto prav ste storili! Prav rad bom odgovarjal na vaša vprašanja. Prosim pa vse — potrpljenja! Lepo bo šlo po vrsti, v kolikor bosta dopuščala čas in — prostor!

Kranjc Avgust v Zakojci: Navdušen si za »Čolnič«. Prav! Pa veš, da bi svoje navdušenje lepše pokazal, ko bi se naročil na list in ga razširjal! Pesmice so pa »šteta« stvar: imeti morajo primerne obraz in lepo obleko. Bolj kot pesmica, me je pa zanimala uganka. Dobro si jo potuhtal Ti in jaz. Bomo videli, če jo bo rešil tudi kdo drugi! Takole se glasi: »Zunaj rdeč, znotraj bel! Pa veliko črk ima. Vsakemu je pri-

ljubljen, če ga le pozna. Kaj pa to velja?« — Pozdravi vse naročnike in društvenike v Zakojci!

Viktor Ščuka v Kobjeglavi: Dragi Viktor! Tvoje pismo bom kar dobesedno priobčil, kar kaže, da ste Kraševci res fantje od fare! »Prvo številko »Našega Čolniča« sem prejel. Prav lepa hvala! List je letos tako vzorno urejen, da zabava in poučuje stare in mlade. Obljubljam Vam, da bomo poskrbeli, da se bo »Naš Čolnič« po Krasu zelo razširil. Bog živi!« — Le storite to, veseljete se boste s tem napravili sebi in nam. Tudi Tebe, Viktor, in vse društvenike »Bog živi!«

Berginc Janko, Vrsno: Naj še drugi čitajo Tvoje zanimivo pismo: »Dragi gosp. urednik! »Čolnič« je prijadral tudi k nam. Razveselil sem se ga in razžalostil obenem. Pa boste rekli, dragi gosp. urednik, kako je to mogoče! Pa je vendar res. Vesel sem ga, ker je v resnici lep, poučen in zabaven družinski list. Hudo mi je pa, ker sem že vnaprej vedel, da mu ne bom mogel dobiti veliko naročnikov. Sicer se je njih število pomnožilo, vendar težke gospodarske razmere ovirajo razširjanje. Kaj mi svetujete, kako bi še kaj naročnikov pridobil? — Takole Ti bom svetoval: Dajte povišati društveno članarino za eno liro na mesec. V 10 mesecih imajo vsi člani »Čolnič«. Če bi tako ne šlo, ustanovite društveno čebelico, kamor dajejo vsako toliko časa člani majhne prihranke. Boš videl, da bo uspeh velik! Priznam pa, da dokler ni kdo naročen na list, toliko časa ni nanj navezan; ko ga pa začne čitati, se ne more ločiti od njega. Kamen do kamna palača, velja tudi za naročnino! Bog vas živi vse pod sivim Krnom!

Ludvik Šturm, Gorica: Takih mladih in požrtvovalnih fantov sem vesel! Da bosta pa tudi vidva vesela, sem naročil upravi, naj obema pošilja »Čolnič«. Ostanita pridna, ko bosta odrasla, pa le začnita z dopisovanjem!

J. Šuligoj, Bača: Vprašuješ, zakaj niso bili še objavljeni Tvoji dopisi! Dragi Jože, kar bom odgovoril Tebi, velja vsem! Kdo je bolj vesel dopisov, kot urednik. Zdaj si pa misli, da si Ti urednik in Ti pošljejo 64 pisem. »Čolnič« mora biti po obsegu le »čolnič« in ne čoln. Kam naj spravi vso to robo? Zlasti če iz iste vasi priromajo kar trije dopisi! Kaj ne, da je to šmentana kunšt! Zato pa naredimo tako: počasi, da se kaj ne skvari in po vrsti, kakor so hiše v Trsti! Ostani zvest in zdrav!

Šentvidčanka: Poslala si pesem »Izpod Nanosa«. Priromala je k meni. Ni brez vsebine, le oblika je uborna. Kaj ne bi lepše zapisala življenja Vipavcev v nevezani besedi, kot ga opevaš v vezani? Poizkusi, boš videla, da bo boljše izpadlo. Kaj pa dela deklinski krožek v št. Vidu, ga poznaš? Piši nam, kaj delate, to nas bo zanimalo!

Vuga Alojzij, Bajnšice: Vesel sem pisma, ki ga objavljam: Ko čitam v društveni sobi »Naš Čolnič«, me njegova vsebina vselej navda z nekako silo, naj bi mu skušal po svojih skromnih močeh pomagati pri veslanju do njegovega vzvišenega cilja. Danes se pa nisem mogel več ustavljati: utrgal sem list iz svojih zapiskov in ga pošiljam. Vem, ni umetnina, je pa vzdih resnega trenutka. Ako bi imel s svojimi pesmicami motiti zdravo hrano »Čolniča«, prosim, da pridejo v pozabljenje! — Pesmici ugajata. Za naše razmere sta prav primerni, samo... Saj se razumeva, kaj ne? Hvala za trud in sodelovanje! Prispevkov bom vesel!

Joško Pegan, Gabrije: Povem Vam, dragi dragi g. urednik, da se mi zdi naša kmečka slovenska hiša pusta in mrzla, če ni v njej »Čolniča«. Kako dolgočasni bi bili večeri ob ognjišču brez njega! Opazujem to, da so vsi tisti fantje in dekleta najbolj resni in izobraženi, ki so naročeni na »Čolnič«. Lepšega izpričevala listu ne morem dati! Vreden je velikonočnih pirhov, katere mu bomo radevolje darovali.

Zdenka š. v B.: Gospodinjstva bi se rada učila. Prav! Javljam Ti, da se bo tudi letos vršil gospodinjski tečaj pod okriljem Prosvetne zveze. Ko bo objavljen poziv v »Čolniču«, se hitro prihlasi!

Agata B. v V.: Tožiš nad članicami, ki so plesale za pust in vprašaš za svet. — Največjo grajo zaslužijo taka dekleta, ki se ne znajo vzdržati plesa. Razumem dobro Tvojo ogorčenost in vem, da Ti je hudo. Svetov Ti ne morem dati, ker je že v poslovniku jasno izražena zahteva: Članice, ki spodtakljivo občujejo s fanti in obiskujejo javne plesne, naj se izključijo! Pokličite prizadete pred odbor in zahtevaj izjavo, da se to nikdar več ne zgodi. Če tega resno ne obljubijo, jih izključite. Boljše je, da takoj odstranite gnila jabolka, predno okužijo krožek. Dekleta, katerim je več ples, kot organizacija in načela, naj hodijo na barjarje, ne pa v društveno sobo. Če se skoro vse članice trdno držijo pravil, zakaj bi se jih one ne! Le metlo v roke! Kdor sam sili v prepad in noče poslušati svetarilnih klicev, naj odpade. Suhih vej ni škoda!

UGANKE

Pravilna rešitev ugank v zadnji številki je naslednja: besedna uganka: jezik, zastava: *Matiček*.

Uganki so rešili pravilno: Ludvik Šturm, Jakob Kandut, dijaka v Gorici, Anton Šinigoj v Gorici, Zalka Kavčič v Dornbergu, Valentin Peternelj, Luznik pri Idriji, Minika Podobnik, Vojsko, Fratnik Franc, Idrija, H. Kenda, Sv. Lucija, Leopolda in Marija Leštan iz Orehovlj, Ciril Likar, Gore nad Idrijo, Anica Curk, Dolga poljana, Novak Franc iz Idrije, Ign. Pisk, Pečine, Likar Bernard iz Otlice, Franc Fabčič iz Vipave, Justina Žorž iz Slapa pri Vipavi, Vurga Alojzij iz Morskéga, Bajc Rafael iz Zapuž, Gnezda Slavica, Vojsko pri Idriji.

Izžreban je bil Jakob Kandut, ki dobi celetno brezplačno »Naš Čolnič«.

Nova uganka:
URA.

Kdor pošlje pravilno rešitev do konca marca in bo izžreban, dobi v dar prelepo povest »Zdražbarji«.

UREDNIK

»ČOLNIČEVIM« DOPIŠNIKOM.

I. K. — Kaj pa, ko bi se podpisali s polnim imenom? Življenjepis »Ernest Psicharic« ste rabili za predavanje. Posneli ste ga po originalu in bi bilo prav, če bi to povedali. Goričani smo čitali o življenju tega moža v knjigi »Luč v temi«, ki jo je izdala Goriška Mohorjeva družba. Veselilo bi nas, ko bi nam poslali kaj drugoga! Rokoepis sem izročil za predavanje našim dijakom. Pozdravite vse tovariše dijake!

Esén. — Vaše pesmice so vsebinsko filozofske in oblikovno brez ritma in rim. Krog naših čitateljev vsebine ne bi znal izluščiti. Čemu vzamete ob koncu pesmi vedno pridigarsko pozo, ki se Vam presneto malo posreči! Čim naravnjeje, tem prijetneje! Gazelo »Bršljan« bomo tiskali. — Blagohotno upoštevajte prijateljski nasvet in pošljite še kaj številčno manjšega, pač pa vsebinsko dostojnejšega!

Obidrijski: Pesmici sem pregledal Za objavo nista zreli, vkljub čednim mislim. »Domotožje vojaka« je sentimentalno doživetje, sicer polno čustev, a vendar oblikovno nepopolno. »Prijatelju v spomin« je lepa pesem. Skušal jo bom opiliti in o priliki priobčiti.

Katrin Stanko: Preveč pišeš, zato je marsikaj površno! »Zvonovi« mi ugajajo, le original mi moraš pokazati! »Na velikonočnih počitnicah« je lepa šolska naloga, vendar ne brez slovničnih napak! Breznik je neobhodno potreben vsem, ki nočejo leposlovne brezovke! Za pirhe še kaj pošlji!

Ivan Romanotov: Pegaz je izbirčen konj. Nič prav sigurno ne jahaš. Stopi na varnejša prozaična tla. Pozdravljen!

Dopisnikom: Spet ista pesem! Ker so nekateri dopisi preobširni, smo morali odločiti objavo! Gg. dopisniki naj bodo kratki in naj oprostite! Samih poročil o novoizvoljenih odborih ne priobčujemo. Pišite kaj o društvenem delu!

Materin dan bodo na poziv katoliške mednarodne organizacije praznovala dne 25. marca vsa katoliška društva širom sveta, zlasti dekliški krožki. Pozivljamo včlanjena društva, naj na praznik nebeške Matere prirede primerno akademijo. (Glej »Čolnič« leto 1925.) Kjer to ni mogoče, naj se članstvo v pobožni molitvi spominja naših dobrih mater. Članice dekliških krožkov imajo ta dan skupno sveto obhajilo.

Sv. Jožef je potron krščanskih družin in katoliških društev. Društveni predsedniki naj skrbijo, da bodo v smislu § 108. našega poslovnika praznovala društva ta praznik na primeren način.

»Zrna« je naslov knjižici, ki je namenjena za letošnje prosvetne tekme. Ker je knjižica pošla, prosimo vas društva, ki je ne mislijo uporabljati, naj nam to knjižico takoj vrnejo. Plačali je še sedaj niste vsi! Koliko časa boste še odlašali?

Prosvetne tekme se bodo začele v aprilu.

Ponekod se člani že marljivo pripravljajo. Na rednih fantovskih večerih pridno pretresajo snov. Kjer še niste začeli, začnite takoj! Če ne morete sami izluščiti odgovora, pa vprašajte »Čolnič! — Članice naj naroče knjigo »Kadar rože cveto« v prodajalni K. T. D. Via Carducci 2. Knjiga stane 4 lire. Pridno na delo! Ona društva, ki se ne bodo javila k tekmam, ali vsaj opravičila do 25. marca, bodo kaznovana!

Knjige bomo darovali le onim društvom, ki so se javila. Doslej je došlo le 6 prošenj. Zadnji rok je do 20. marca. Opozarjamo društva, da imamo na razpolago le zelo pičlo število knjig. Pač pa lahko zamenjamo stare knjige za nove, ki obravnavajo večinoma snov iz gospodarstva. Društva, ki žele 4 nove knjige, naj pošljejo v zamenjavo 4 prečitane. Več jih ni na razpolago.

Nova društva, ki so prosila za vstop v Prosv. zvezo, so: Šempas, Vojsko in Utrški vrh pri Šebreljah. — Bratsko pozdravljena!

Društva.

»Mladiki« v Gorici. — Na pustno nedeljo smo obiskali okoličani »Mladikino« prireditve. Uprizoritev »Davka na samce« nam je napravila toliko neprisiljene zabave, da se čutimo dolžni izreči igralcem in režiserju najtoplejšo zahvalo. »Snubači« je bila skupina prizorov, na kateri prirediteljem lahko častitamo. Sprejmi, »Mladika«, naš hvaležni pozdrav!

Okoličan.

Zahvaljujemo se prijateljem in prijateljicam za obilno udeležbo pri naših prireditvah in jim tem potom javljamo, da priredi »Mladika« dne 19. t. m. ob 8. uri zvečer in v nedeljo 20. marca ob 4. uri pop. pretresljivo Grilparzerjevo žalogro »PRABABICA«. Vse vabi, da se številno odzovete vabilu

»Mladika«.

Iz Batuj. — Kaj bi Vam poročali? Veliko gradiva imamo, toda za enkrat samo par obvestil! Pri tedenskih predavanjih se pridno pripravljamo za prosvetne tekme. Imeli smo 16. jan. občni zbor in izvolili

sledeči odbor: Koron Jožef preds., Birs Anton, podpr., Mermolja Bog. taj., Plahuta Almira knjiž., Birs Jožef blag., Koron Anton in Krušec Alf. odbornika. — Dekliški krožek ima polne roke dela. Predpustno prireditve nam je sicer burja odnesla, a nič ne porajtamo zato. Še bolj bomo delovale na znotraj! V odboru dekliškega krožka so vnete članice. Delo bo naše veselje. — Tudi telovadni odsek je živahen. Škoda, da gredo najboljši fantje k vojakom! Se pa lotimo z mlajšimi, ki veliko obetajo. Za načelnika smo si izbrali Krušič Alf., za vadiatelja Koren Antona, za blagajničarja Spanjola J. in za tajnika Mermolja Franca. Le krepko naprej!

Idrija pri Bači. — Zadnje pustno nedeljo, dne 27. februarja, je tukajšnje »Prosvetno društvo« priredilo lepo uspeli »Pustni večer«. Klju slabemu vremenu je bila precej velika dvorana do zadnjega kotička nabito polna. Prva točka sporeda sta bila

govora društvenega predsednika in tajnika. Predsednik nas je v svojem globoko zasnovanem govoru navduševal za prosvetno delo, tajnik pa nam je v svojem četrtr ure dolgem govoru orisal pomen, ki ga ima Prosvetno društvo in cilje, ki jih zasleduje. Dalje nam je tudi prebral in razložil spored »Pustnega večera«. H koncu je še prosil vse člane in sploh vse navzoče, naj o društvenih zadevah ne pišejo v politične časopise, marveč v »Naš Čolnič«, ki je poleg družinskega lista tudi naše društveno glasilo. Po končanem govoru je sledila burka v dveh dejanjih »Kmet-Herod« ali »Gorje mu, ki pride dijakom v roke!« — Igralci so zelo dobro igrali in vsi od prvega do zadnjega govorili čisto slovenščino brez elkanja in kakega narečja, kar je zelo hvalevredno. Po končani igri nam je tukajšnji moški pevski zbor, pomnožen s pevci od Sv. Lucije, zapel tri v srce segajoče pesmi in sicer »Oblaček«, »Oj Tri glav, moj dom« in Vodopivčevo »Jaz bi rad rudečih rož...« Nato je sledil kuplet »Pod oknom«, hitro za tem pa šaljiva deklamacija »Nad jarkom«. Vse te točke so bile, kakor nam je povedal tajnik v svojem govoru, znamenje pusta in veselja. A ker pride za veselim pustom tudi pepelnica, post, zato je bila naslednja točka bolj žalostna. In sicer je bil to solospjev »Ciganska sirota« s spremljevanjem kitare. Vse je šlo še precej dobro, le besedilo pesmi bi morala pevka boljše znati na pamet, da bi se ji pri petju ne vstavljalo. Drugi pogrešek pa je bil ta, da je bila kitara za sopran preveč nizko uglašena. Drugače pa je naš pravila »Ciganska sirota« zelo dober vtis. — Tekom zadnjih mesecev je odšla od nas v Gorico gdč. Rezi Rupnik. S svojim ponižnim, vnetim sodelovanjem je dvignila naš krožek na precejšnjo višino. Bog ji bodi plačnik! Začetkom februarja se je poročila društvena članica Francka Kačar z g. Alojzijem Gorjup. Tem potom se obema zahvaljujemo za blagodušni dar in imamo želimo neskajlene sreče v življenju!

Lom. — Imeli smo svoj peti občni zbor. Pregledali smo svoje delo in bili smo zadovoljni. Za predsednika nam bo Žbogar Anton. — Dekleta so tudi imela svoj občni

zbor. Vdeležilo se ga je 35 deklet. Njih gibanje je živahno in uspešne, da so razveseljivi. Fantovski krožek je sedaj šibek, pa bo — upamo — močnejši. V februarju smo igrali Česnikovo »Pogodbo« in burki »Trije učenjaki« in »Junaki«. Smeha je bilo obilo na račun godca Gabra, Gašperona — snubača in coprnice Marjane. Ta zabava je bila bolj zdrava in bolj poceni kot pa tista v smrdljivem prahu ob škripanju »meha« in vedno odprti denarnici. — Člani odstopajo in pristopajo. So taki, ki jim je že vsaka malenkost povod in vzrok za izstop in jim ne pomaga nobeno prigovarjanje. Takim želimo le še srečno pot. Pristopajo pa mlajši. To so le znaki društvenega življenja. — Pet članic, med njimi bivša načelnica, so poslale iz Trsta članarino in pozdrave društvu, znak, da se ga še vedno spominjajo. Bog živi vrla dekleta! — Poročila sta se člana Oskar Levpušček in Katarina Testen. Oba sta bila izvrstni moči pri pevskem zboru. Načelnik odseka Zavrhom Brezavšček Avguštin se je tudi poročil. Obema paroma želimo mnogo sreče. — Imamo skioptična predavanja. Zadnje predavanje smo imeli v odseku Grudenca, in sicer o zdravstvu in ustroju človeškega telesa. Udeležencev je bilo 70 in to v tako majhni vasi. Tu se vidi zanimanje! Seveda je za uspeh v veliki meri pripisati pridnemu Jožetu iz Polaj. Skioptična predavanja so zelo zanimiva in privlačna: brez tega aparata naj bi ne bilo nobeno društvo, oziroma okrožje. — Pa drugič še kaj!

Kobjeglava. — Redkokedaj se oglašamo v »Našem Čolniču«, vendar ne zaostajamo mnogo za drugimi prosvetnimi društvi. V preteklem letu smo imeli le eno, toda lépo prireditev in skupno romanje na Sv. goro. Sedaj se pripravljamo na velik nastop s »Kristusovim trpljenjem«. O tem javimo bolj obširno v prihodnje. Na 20. II. 1927 smo imeli občni zbor. Društveno krmilo so po večini obdržali prejšnji odborniki in sicer: preds. Franc Abram, podpreds. Rafael Šuc, tajnik Viktor Ščuka, blagajnik Jožef Grmek, knjižničarka Roza Abram, gospodar Tita Abram, preglednika Jožef Pipan in Leopold Grmek.